

AUTOREFERAT

Dr Maria Grzegorzewska

z wykazem prac naukowych i informacjami o pozostałych osiągnięciach

---

Spis treści

1. Informacje ogólne	3
1.1. Imię i nazwisko: Maria Grzegorzewska.....	3
1.2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe.....	3
1.3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.....	3
1.4. Przebieg pracy naukowej po uzyskaniu stopnia doktora.....	4
2. Osiągnięcie naukowe	5
2.1. Ogólna charakterystyka dorobku naukowego.....	5
2.2. Osiągnięcie naukowe.....	7
2.2.1. Omówienie celu naukowego i osiągniętych wyników oraz ich ewentualnego wykorzystania.....	7
2.2.2. Autorski model stresu organizacyjnego w zawodzie nauczyciela.....	7
2.2.3. Uzasadnienie podjęcia problemu badawczego.....	7
2.2.4. Podsumowanie.....	12
2.3. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.....	14
3. Bibliometryczne wskaźniki dokonań naukowych	18
4. Udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach tematycznych i naukowych	19
4.1. Konferencje międzynarodowe: czynne uczestnictwo.....	19
4.2. Konferencje krajowe: czynne uczestnictwo.....	21
5. Projekty badawcze i wdrożeniowe	22
5.1. Projekty badawcze prowadzone w ramach badań własnych i statutowych.....	22
5.2. Dodatkowe osiągnięcia naukowe.....	24
6. Międzynarodowa i krajowa współpraca	25
6.1. Działalność dydaktyczna, popularyzatorska oraz związana ze współpracą międzynarodową.....	25
6.2. Poszerzanie i rozwój kompetencji własnych.....	26
7. Działalność ekspercka, organizacyjna i społeczna (udział w projektach)	26
8. Działalność ekspercka w zakresie edukacji, pedagogiki i psychologii zarządzania	29
9. Staże naukowo-badawcze	31
9.1. Staż na University of Salamanca (Universidad de Salamanca) Hiszpania.....	31
9.2. Staż na Lviv Polytechnic National University, (Narodowy Uniwersytet „Lwowska Politechnika”) Ukraina.....	31
10. Współpraca z zagranicznymi ośrodkami naukowymi	32
11. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych i artystycznych	33
12. Działalność dydaktyczna, administracyjna i organizacyjna	34
13. Podsumowanie	34
14. Liczbowe zestawienie osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych	35

1. Informacje ogólne

1.1 Imię i nazwisko: Maria Grzegorzewska

1.2 Posiadane dyplomy i stopnie naukowe:

2002 – uzyskanie stopnia doktora w dziedzinie: nauk humanistycznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu, na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Obrona dysertacji doktorskiej (z wyróżnieniem) pt.: *Stres organizacyjny w zawodzie nauczyciela w warunkach reformy polskiego systemu edukacyjnego*.

Promotor: prof. zw. dr hab. Tadeusz Marek (Uniwersytet Jagielloński).

Recenzenci: prof. zw. dr hab. Stanisław Palka (Uniwersytet Jagielloński),

prof. zw. dr hab. Zofia Ratajczak (Uniwersytet Śląski).

1994 – Uzyskanie Dyplomu: Podyplomowego Studium z Zarządzania i Biznesu przy Katedrze Ekonomii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

1993 – **magister pedagogiki** – ukończenie studiów magisterskich z pedagogiki (z oceną bardzo dobrą) w Instytucie Pedagogiki na Uniwersytecie Jagiellońskim, specjalność : kulturoznawstwo.

Promotor: prof. zw. dr hab. Stanisław Palka

1991 – **magister psychologii** – ukończenie studiów magisterskich z psychologii (z oceną bardzo dobrą) na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, specjalizacja: psychologia kliniczna, psychologia pracy i zarządzania, społeczna

Promotor: prof. zw. dr hab. Tadeusz Marek

1.3 Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Poniżej przedstawiam wybrane miejsca zatrudnienia:

2005 – do chwili obecnej – adiunkt w Katedrze Socjologii Ogólnej i Antropologii Społecznej Wydziału Humanistycznego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie im Stanisława Staszica w Krakowie.

2005 – obecnie – wykładowca w Studium Pedagogicznym, Wydział Humanistyczny, oraz na Podyplomowych Studiach Przygotowania Pedagogicznego dla Absolwentów Szkół Wyższych, Wydział Górnictwa i Geoinżynierii, AGH, Kraków.

2007 – obecnie – kierownik Kursów Pedagogicznych dla Dorosłych na Studiach Podyplomowych w zakresie Bezpieczeństwa i Higieny Pracy, AGH, Kraków.

2002–2005 – adiunkt na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

2003–2010 zatrudnienie w ramach drugiego etatu na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Umiejętności im

Stanisława Staszica w Kielcach.

2000–2002 – asystent w Studium Pedagogicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

1992–1995 – asystent na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Instytucie Psychologii Pracy i Zarządzania w Krakowie.

Staże:

01.10.1998-31.02.1999 – staż: w ramach stypendium doktoranckiego z programu Tempus University College London (UCL), Institute of Education, współpraca w ramach tworzeniu interakcyjnego modelu stresu zawodowego u nauczycieli oraz opracowywanie specjalistycznych metod do badania poziomu tego zjawiska (opiekun prof. Derek May).

01.09.1996-31.01.1997 – staż: w ramach stypendium doktoranckiego z programu Tempus, University of Dublin – Trinity College – Department of Psychology (Irlandia), stypendium Tempus, praca nad gromadzeniem literatury i ukończenie pierwszej fazy pracy doktorskiej.

1.4 Przebieg pracy naukowej po uzyskaniu stopnia doktora

Moje poszukiwania badawcze po uzyskaniu stopnia doktora skupione były głównie na dwóch obszarach tematycznych:

- pierwszy to rola mediów w kontekście wychowania i edukacji,
- drugi to kontynuacja badań nad stresem i syndromem wypalenia w zawodzie nauczyciela.

Pracując na Uniwersytecie Jagiellońskim, w 2002 r., zostałam kierownikiem projektu badawczego „Media tradycyjne a Internet – psychologia odbioru”. Projekt ten stanowił element przedsięwzięcia badawczego, którego wyniki zostały zaprezentowane w referacie pt. „Wpływ TV i Internetu na rozwój emocjonalny uczniów” wygłoszonym na Ogólnopolskim Sympozjum Naukowym „Uczeń we współczesnej szkole” w Kielcach na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w grudniu w 2004 r. oraz podczas II Ogólnopolskiej Konferencji „Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość?” na AGH w maju 2003 r. Wyniki badań zostały opublikowane w artykule pt. „Rzeczywistość medialna: szanse i zagrożenia”. Został on opublikowany w monografii pt. „Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość?” pod red. L.H. Habera (Wydawnictwo AGH, Kraków 2003, s. 98-103). W latach kolejnych byłam współorganizatorem wielu innych przedsięwzięć naukowych, konferencji i debat, prowadząc jednocześnie intensywnie badania, których pokłosiem były liczne publikacje (ponad 109) w kraju i za granicą, których wykaz znajduje się w rozdziale 4. tego opracowania. Wydałam trzy monografie autorskie stanowiące podsumowanie wyników tego etapu mojej pracy naukowej.

Prowadzone przeze mnie teoretyczne i empiryczne analizy, dotyczyły problematyki **uwarunkowań stresu oraz jego następstw, w warunkach przemian edukacyjnych w zmieniającej się rzeczywistości społeczno-kulturowej.**

2. Osiągnięcie naukowe

Wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.)

Za osiągnięcie naukowe, uprawniające do rozpoczęcia procedury habilitacyjnej uznaję autorską monografię:

Grzegorzewska M.K., *Uwarunkowania poczucia zdrowia, stresu i wypalenia zawodowego nauczycieli a praktyczne wykorzystywanie teorii zachowania zasobów autorstwa S.E. Hobfolla* [*Determinants of the sense of well-being, stress and professional burnout in teachers and practical use of S.E. Hobfoll's theory of conservation of resources*], Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2019, ss. 410.

Recenzje wydawnicze sporządzili:

prof. dr hab. Stanisław Palka,
prof. UP, dr. hab. Joanna Łukasik.

W swoich opiniach recenzenci wskazali na szereg walorów książki, w tym zwłaszcza na bogate uzasadnienie źródłowe polskie i anglojęzyczne, przemyślaną strukturę i na poznawczą użyteczność publikacji. Powyższa monografia wzbogaca teoretyczną wiedzę z zakresu pedeutologii.

2.1 Ogólna charakterystyka dorobku naukowego

Autorska monografia, przedstawiona w postępowaniu habilitacyjnym jako osiągnięcie naukowe, jest rezultatem poszukiwań teoretycznych i badawczych prowadzonych przeze mnie w obszarze badań nad stresem, jego uwarunkowaniami i następstwami.

Od 1990 roku prowadzę **badania nad stresem w zawodzie nauczyciela** (m.in. w tym celu przeprowadziłam adaptację kulturową specjalistycznych narzędzi badawczych), czego zwieńczeniem była monografia podoktorska:

Grzegorzewska M.K., *Stres w zawodzie nauczyciela: specyfika, uwarunkowania i następstwa* [*Stress on the teaching profession: specificity, conditioning and effects*] Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2006, ss. 192.

W niniejszej pracy dokonałam wieloaspektowej analizy uwarunkowań i skutków stresu zawodowego oraz połączyłam i zintegrowałam wiele podejść teoretycznych i koncepcji badawczych tego zjawiska. Bardzo cenne jest uwzględnienie dwóch perspektyw badawczych: indywidualnej oraz organizacyjnej.

W powyższej publikacji opracowałam nowy model badawczy stresu, uzupełniony m.in. o koncepcję poczucia koherencji (trwałej dyspozycji psychicznej, czasem utożsamianej z „odpornością” na stres) jako osobowościowego modyfikatora stresu. Monografia ta nawiązuje do badań przedstawionych w pracy

doktorskiej. Większość literatury źródłowej jest anglojęzyczna ze względu na brak publikacji polskojęzycznych dotyczących stresu organizacyjnego w zawodzie nauczyciela. Monografia ta została uznana „za jedną z pierwszych w Polsce prób systematycznej analizy zjawiska stresu zawodowego wśród pracowników sektora oświaty” (z recenzji prof. zw. dr hab. Zofii Ratajczak).

Zajmuję się również badaniami nad poziomem stresu wśród uczestników procesu edukacyjnego, spowodowanego m.in. zmianami wynikającymi z wprowadzanych reform edukacji.

Na podstawie wyników z przeprowadzanych badań staram się stworzyć „podwaliny” pod innowacyjny program interwencyjno-prewencyjny, dotyczący radzenia sobie przez nauczycieli ze stresem zawodowym w sytuacji znaczących zmian w systemie edukacji, który cały czas uaktualniam.

Moje zainteresowania badawcze wiążą się także z metodologią badań, szczególnie z adaptacją kulturową kwestionariuszy (badających stres w zawodzie nauczyciela) do warunków polskich.

Wyniki badań wraz z opisem procesu adaptacji kulturowej narzędzi badawczych zawarłam w drugiej monografii:

1. Grzegorzewska M.K., *Psychospołeczne podłoże stresu w zawodzie nauczyciela. Podstawy diagnozy z wykorzystaniem modelu interakcyjno-transakcyjnego* [Psychosocial determinants of stress in the teaching profession. Bases of diagnosis employing the interactive and transactional model], Wydawnictwo AGH, Kraków, 2019, ss. 118;

Publikacja stanowi kontynuację badań przedstawionych we wcześniejszej monografii. Traktując ją jako punkt wyjścia, koncentruję się na podłożu psychospołecznym stresu pedagogów, a więc kontekście wszechstronnych stresogennych oddziaływań. Jednocześnie wskazuję praktyczne zastosowanie modelu interakcyjno-transakcyjnego w celu wdrożenia konkretnych działań profilaktycznych i prewencyjnych.

Z uwagą obserwuję i włączam się we współczesny dialog pomiędzy naukami humanistycznymi i społecznymi. Nieustannie staram się być blisko tych, którzy poszukują swojego miejsca we współczesnej kulturze i zmieniającej się rzeczywistości społecznej. Moja wieloletnia praktyka dydaktyczna obejmuje szeroki zakres zainteresowań współczesną wiedzą pedeutologiczną, pedagogiczną i psychologiczną, naukami o zarządzaniu, kulturoznawstwem i fotografią. Praca ze studentami pozwoliła mi na stworzenie znaczącej dla mnie przestrzeni debaty intelektualnej, cennych i owocnych spotkań wokół fundamentalnych, merytorycznych, praktycznych oraz etycznych kontekstów i osiągnięć współczesnej pedagogiki, filozofii edukacji, psychologii zarządzania i kulturoznawstwa. To dla mnie również ważna przestrzeń refleksji nad rozwojem osobistym i procesem twórczym.

2.2 Osiągnięcie naukowe

2.2.1 Omówienie celu naukowego i osiągniętych wyników oraz ich ewentualnego wykorzystania

Rezultatem moich wieloletnich poszukiwań teoretycznych i eksploracji empirycznych stała się

monografia autorska: *Uwarunkowania poczucia zdrowia, stresu i wypalenia zawodowego nauczycieli a praktyczne wykorzystywanie teorii zachowania zasobów autorstwa S. E. Hobfolla* [*Determinants of the sense of well-being, stress and professional burnout in teachers and practical use of S.E.Hobfoll's theory of conservation of resources*], (Wydawnictwo Impuls, Kraków 2019, ss. 410), którą przedstawiam w postępowaniu habilitacyjnym jako osiągnięcie naukowe.

Podstawową tezę, badań w prowadzonej analizie, było stwierdzenie, że „zasoby” mają bardzo duży wpływ na przeżywanie zjawiska stresu oraz jego następstw. Ze względu na obecne zmiany wynikające z częstych reform w edukacji, coraz częściej podejmowana jest problematyka stresu postrzeganego jako długotrwały negatywny stres (distres), czego następstwem jest pogorszenie się stanu zdrowia oraz syndrom wypalenia zawodowego.

W tym kontekście praca wpisuje się w rozwój badań dotyczących przyczyn i następstw chronicznego stresu, przyczynia się do wzbogacenia wiedzy na temat tego zjawiska, jego uwarunkowań oraz pomiaru. Jednocześnie rozwija w określonym stopniu nurt badawczy dotyczący stricte zarządzania stresem w organizacji. Obszar zaprojektowanych badań i analiz upoważnił mnie do skonstruowania modelu stresu z uwzględnieniem zasobów oraz następstw takich jak: wypalenie zawodowe i poczucie zdrowia nauczycieli (pracowników w organizacji jaką jest szkoła).

2.2.2 Autorski model stresu organizacyjnego w zawodzie nauczyciela

Przeprowadzony przegląd literatury krajowej i obcej oraz własna działalność badawcza i wnioski płynące z badań empirycznych dały podwalinę do skonstruowania autorskiego modelu stresu zawodowego w organizacji, który został zoperacjonalizowany i poddany weryfikacji empirycznej. **Podjmując się opracowania nowego modelu, założyłam respektowanie dwóch zasadniczych postulatów:** empirycznego i praktycznego. Zasoby według Teorii Zysków i Strat S.E. Hobfolla stanowią jeden z kluczowych elementów modelu.

2.2.3 Uzasadnienie podjęcia problemu badawczego

Celem publikacji było uwzględnienie w pierwszej kolejności działania poznawczo-teoretycznego w dziedzinie pedeutologii, zaś w drugiej kolejności działania profilaktyczne; uwzględniające wyniki badań do stworzenia programu interwencyjno-prewencyjnego, mającego na względzie obniżenie poziomu stresu w zawodzie nauczyciela. Omawiane w monografii zagadnienia, pomimo swej aktualności, są wciąż zbyt mało eksplorowane.

Analiza stresorów w ujęciu klasycznym to punkt wyjścia w odniesieniu do faktycznej kondycji szkoły i nauczycieli. Zasadne było wyjście poza sferę teorii psychologicznych, pedagogicznych i medycznych, by zacząć koncentrować się na pedeutologii, antropologii, kulturze, socjologii i zarządzaniu. Choć o szkole jako organizacji mówi się sporo, wciąż pozostaje to w sferze teorii. Za mało uwagi poświęca się konkretnym sposobom kształcenia nauczycieli ukierunkowanym na budowanie ich samoświadomości. Wymaga to wyjaśnienia złożoności problemu, do czego zmierzają zaprezentowane w publikacji badania.

Celem głównym pracy było określenie wpływu różnych zmiennych na kondycję psychofizyczną

nauczycieli, rozumianą jako poczucie zdrowia oraz poziom wypalenia zawodowego, a następnie na podstawie wyników badań określenie zarysu, propozycji programu interwencyjno-prewencyjnego. Aby odpowiedzieć na postawione hipotezy, opracowałam kompleksowy teoretyczny model, który uwzględni zależności pomiędzy zmiennymi z poszczególnych obszarów badawczych. W poszukiwaniu rozwiązania postawionych problemów badawczych wykorzystałam narzędzia badawcze, takie jak:

- Kwestionariusz badający źródła stresu, z którymi nauczyciele spotykają się w pracy (C.L. Cooper, C.J. Travers, 1996); przetłumaczony oraz zaadoptowany (Grzegorzewska, 2019) do warunków polskich kwestionariusz stworzony przez C.L. Coopera i C.J. Travers (1996), „**Źródła stresu w Twojej pracy**” (adaptacja Grzegorzewska 1998, manuskrypt niepublikowany). Składa się on m.in. z : ankiety tzw. formalno-ewidencyjnej, zbierającej podstawowe informacje, A. Ty i Twoja rodzina, B. Twoje wykształcenie, C. Kariera zawodowa, D. Twoje nawyki,
- Kwestionariusz do badania poczucia koherencji – Kwestionariusz Orientacji Życiowej (SOC – 29) (A. Antonovsky, 1993);
- Kwestionariusz badający sposoby radzenia sobie ze stresem u nauczycieli (C.L. Cooper, C.J. Travers, 1996) – określenia, jakie sposoby radzenia są stosowane przez nauczycieli,
- Ankietę dotyczącą komunikacji i pasji (Grzegorzewska, 2019).
- Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego (MBI – Maslach, 1981);
- Kwestionariusz badający satysfakcję z pracy (Warr, 1989).
- Kwestionariusz badający rodzaje „copingu”, - obrazuje nauczycielskie sposoby (strategie) radzenia sobie ze stresem, które zostały zmierzone za pomocą tzw. „Skali radzenia sobie” wziętej z Kwestionariusza „Wskaźniki stresu zawodowego” (*Occupational Stress Indicator, OSI*; Cooper 1988a), który został przetłumaczony oraz poddany adaptacji (Grzegorzewska, 1998, 2006, 2019).

Dla ułatwienia w części informacyjnej, na początku zostały dołączone dodatkowe pomiary, mające na celu uzyskanie informacji dotyczącej ilości spożywanych używek (kawa, alkohol), ilości wypalonych papierosów oraz procent osób chcących odejść z zawodu nauczyciela. Powyższe czynniki zostały uznane się za ważne następstwa stresu (wg C.L. Coopera 1988).

Chcąc znaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące zarówno zmiennych, jak i relacji między nimi, zastosowałam ilościowe i jakościowe podejście badawcze. Podczas zbierania danych, które posłużyły mi do diagnozy oceny środowiska psychospołecznego pracowników organizacji, jaką jest szkoła, oraz określenia relacji między zmiennymi, zastosowałam podejście ilościowe.

Stosując ten sposób zbierania danych, wyszłam z założenia, że jakkolwiek świat pewnych faktów, zdarzeń i zjawisk jawi się w „poznaniu pedagogicznym jako zbiór jakości, to wprowadzenie do analizy elementów ilościowych jest w pełni uzasadnione, dostarcza bowiem danych do precyzyjniejszego określenia tych jakości” (Palka, 2006, s. 63-64). Zastosowane przeze mnie podejście badawcze nawiązuje do opisanego przez profesora Stanisława Palkę „wahadła poznawczego”, w którym spostrzeżenia jakościowe poddawane są rygorom badań ilościowych, a ich wyniki dają świadectwo określonego nasycenia jakościowego, którego miarą są odpowiednie wskaźniki statystyczne (Grzegorzewska, 2006, s. 64).

Struktura pracy: do realizacji przyjętych celów teoretycznych i aplikacyjnych dostosowałam strukturę teoretyczno-empiryczną monografii. Taka kompozycja pracy oraz prezentowane w niej treści wynikają z przyjętego celu oraz przedstawionych hipotez. Praca ma charakter monograficzny. Cały układ i struktura tej

monografii podporządkowana jest modelowi badawczemu, na podstawie którego przeprowadziłam badania empiryczne i analizę wyników.

Praca składa się z części merytorycznej i empirycznej.

Część merytoryczna obejmuje następujące rozdziały: pierwszy rozdział opisuje zagadnienie stresu w ujęciu historycznym. Ponadto w tym rozdziale rozważa się zjawisko stresu i jego interpretacje na przełomie XIX i XX w. W rozdziale tym ukazano teoretyczne ujęcie stresu według Selyego, Lazarusa, rozszerzone o model transakcyjny, a następnie opisano stres zawodowy i zaprezentowano zagadnienia związane z Modelem R. Karaska i C.L. Coopera. Drugi rozdział poświęcono mechanizmom radzenia sobie ze stresem. Zostały w nim opisane najważniejsze strategie, w tym również treningi oraz nowe koncepcje, a także podjęto tematykę radzenia sobie ze stresem w grupie zawodowej nauczycieli.

W trzecim rozdziale opisano rolę zasobów w zarządzaniu stresem, skupiając się głównie na teoriach Hobfolla, koncepcjach Antonovsky'ego. Przedstawiono w nim również poczucie koherencji w pracy nauczyciela oraz związek zdrowia i stresu. Rozdział czwarty ukazuje głównie aspekty komunikacji i wsparcia w redukcji stresu. Rozwinięto tutaj zagadnienia związane z komunikacją międzyludzką i opisano najważniejsze teorie, na przykład redukcję niepewności czy model oparty na realizacji celu. Rozdział ten wskazuje na znaczenie wsparcia społecznego jako ważnego czynnika w redukcji stresu i wypalenia zawodowego u nauczycieli. W rozdziale piątym opisane jest zjawisko: syndrom wypalenia zawodowego, przegląd definicji oraz specyfika tego zjawiska w zawodzie nauczyciela. Opisane są objawy, konsekwencje oraz sposoby przeciwdziałania. Została podkreślona świadomość ponoszonych kosztów oraz dbałość o zdrowie, gdzie priorytetem ma być ochrona przed negatywnymi skutkami stresu zawodowego, m.in. w postaci „wypalenia” w zawodzie nauczyciela. Rozdział szósty został poświęcony zagadnieniu zdrowia z uwzględnieniem chorób typowych dla zawodu nauczyciela. Następne rozdziały przedstawiają specyfikę, skutki i konsekwencje stresu zawodowego u nauczycieli. W części empirycznej znajdują się rozdziały opisujące badania, wyniki i wnioski.

Zagadnienie stresu w profesji nauczyciela oraz czynniki, które go warunkują, zawsze były bardzo istotne, ale w badaniach empirycznych ten aspekt zaczęto podejmować późno. Dopiero w latach 70. XX w. zwrócono uwagę na skalę występowania stresu w przypadku pracy nauczycieli.

Nauczyciele nie są postrzegani przez społeczeństwo jako grupa zawodowa narażona na stres i wszelkie jego pochodne. Częściej obarcza się ich odpowiedzialnością za sytuację krytykowanego powszechnie systemu szkolnego. Badania empiryczne bardzo rzadko wychodzą poza środowisko naukowe. Nawet sami nauczyciele nie są świadomi, w jakiej fazie znajdują się badania dotyczące ich samych. Tymczasem tematyka podejmowana w niniejszym opracowaniu, jak i w coraz liczniejszych innych publikacjach, jest obecnie niezwykle istotna, ponieważ nauczyciel pełni strategiczną rolę w funkcjonowaniu i efektywności systemu edukacji. Właśnie w związku z powyższą opisaną sytuacją skoncentrowałam się w monografii na związku między zasobami a poziomem wypalenia (który jest następstwem stresu zawodowego), oraz wpływu „posiadanych zasobów” na poczucie zdrowia.

Problematykę stresu zawodowego u nauczycieli opisuję, wykorzystując osiągnięcia dziedzin takich jak

pedeutologia, psychologia, pedagogika, filozofia i medycyna. Pozwala to na diagnozę stanu polskiego systemu oświaty. Niezwykle istotne w tej monografii jest, obok przedstawienia wyników badań nad stresem, podniesienie kwestii edukacji profilaktycznej, ponieważ zawód nauczyciela to jedna z najbardziej społecznie odpowiedzialnych funkcji. To nauczyciele, funkcjonujący w niedomagającym systemie oświaty, formują przyszłe społeczeństwo. Tak istotna funkcja jest determinowana przez następujące czynniki: brak motywacji, brak zaangażowania, brak zrozumienia społecznego, zbyt wysokie oczekiwania, przeciążenie obowiązkami i inne.

Uznałam, iż zakres prowadzonych przeze mnie badań i wiążące się z tym przedstawienie uzyskanych wyników należy poszerzyć o wymiar filozoficzno-kulturowy, aby w ten sposób jeszcze szerzej przedstawić zajmujące mnie problemy i zagadnienia. Ta monografia jest także zapowiedzią wprowadzenia wyraźnej zmiany w dotychczas stosowane przeze mnie procedury naukowo-badawcze.

Poniżej opiszę w skrócie: organizację i przebieg badań: grupę badawczą stanowili nauczyciele. Badanie przebiegało następująco: osoby badane zostały poproszone o wypełnienie kwestionariusza, zawierającego w pierwszej kolejności metryczkę dotyczącą wieku, płci, miejsca zamieszkania, wykształcenia, stanu cywilnego oraz stażu pracy. Następnie każda z osób badanych przystępowała do wypełnienia kwestionariuszy: do badania stresu u nauczycieli, poczucia koherencji, Samooceny Zasobów, Wsparcia Społecznego oraz Wypalenia Zawodowego. Objętych badaniem było 418 osób (N=418).

Miejsce i czas badań. Badanie zostało przeprowadzone w okresie od października 2014 r. do listopada 2015 r. w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach oraz w szkołach wyższych na terenie województwa małopolskiego i świętokrzyskiego.

Analizy statystyczne wykonano za pomocą pakietu PS IMAGO 5 – SPSS 25 (IBM Corp. Released 2017. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.). Natomiast analizy mediacji wykonano za pomocą programu PROCESS (Hayes, A.F. [2018]. Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis. A regression-based approach. (second edition) New York: The Guilford Press).

Charakterystyka badanej grupy nauczycieli. W badaniu uczestniczyło ogółem 418 osób, z czego 77,29% (n = 320) respondentów stanowiły kobiety, a pozostałe 22,71% (n = 94) stanowili mężczyźni. Tego typu rozkład frekwencyjny wynika z feminizacji zawodu nauczycielskiego (T. Zubrzycka-Maciąg, J. Kirenko 2017). Grupa była zróżnicowana pod względem wieku. Najmłodsza osoba badana miała 21 lat, a najstarsza – 68 lat. Średni wiek respondentów wynosił $M = 39,72$ przy odchyleniu standardowym $SD = 9,80$. Najliczniejszą grupę wiekową stanowiły osoby w wieku od 31 do 40 lat (30,36%), nieco mniej liczną grupą były osoby w wieku od 41 do 50 lat (30,12%), a następnie osoby w wieku od 21 do 30 lat (23,86%). Respondenci w wieku od 51 do 60 lat stanowili 14,7% badanych, a osoby starsze – 0,96%. Największą część badanych (69,86%) stanowiły osoby będące w związku małżeńskim. Kolejną pod względem liczebności grupą były osoby stanu wolnego (17,22%), a następnie osoby w związku nieformalnym (8,13%), osoby po rozwodzie (3,59%), wdowy i wdowcy (0,96%) oraz osoby w separacji (0,24%). Wśród osób pozostających w związku małżeńskim 86,09% zadeklarowało, że ich współmałżonek pracuje, pozostałe 13,91% odpowiedziało na omawiane pytanie przecząco. Prawie połowa respondentów (42,68%) zadeklarowała, że nie posiada dzieci, pozostałe 57,32% posiada potomstwo, w tym: 19,85% – jedno dziecko, 25,56% – dwoje dzieci, 10,92% – troje dzieci, 0,74% – czworo dzieci, a 0,25% – sześcioro dzieci. Wśród osób mających potomstwo, 32,9% zadeklarowało posiadanie dzieci niechodzących do szkoły. Taki sam odsetek badanych posiadał dzieci w szkole podstawowej, 22,08% – w gimnazjum, 25,54% – w szkole średniej, a 38,53% – w szkole pomaturalnej lub w trakcie studiów. Omówione powyżej szczegółowe dane dotyczące badanych nauczycieli odnoszą się do takich zmiennych demograficznych, jak: płeć, wiek, stan

cywilny.

Prezentowane w monografii wyniki dotyczą zjawiska stresu oraz jego wieloprzyczynowych źródeł i następstw, w grupie zawodowej nauczycieli – problemu niezwykle ważnego, szczególnie w warunkach zmian w polskim systemie oświaty.

Przedstawione w powyższej publikacji wyniki badań własnych potwierdzają postawioną hipotezę zakładającą, że zasoby (wg Hobfolla) wpływają na poziom zdrowia i wypalenie zawodowe. Efekt główny jest istotny na poziomie statystycznym. Ponadto występują różnice wewnątrzgrupowe w poziomie wypalenia zawodowego, stresu i wsparcia społecznego. Wyniki tych badań mają swoje uzasadnienie w koncepcji Hobfolla (2006), która zakłada, że istnieje związek między wypaleniem zawodowym a stratą zasobów. Rezultatem złej gospodarki zasobów jest pogłębiające się wyczerpanie emocjonalne i depersonalizacja, przy równoczesnym odczuwaniu negatywnych stanów emocjonalnych i porażki. Spowodowane jest to sytuacją, w której strata zasobów u nauczycieli skutkuje niepowodzeniami w życiu oraz brakiem sukcesów zawodowych. Poza tym, jak wskazują badania, istotnym moderatorem wpływającym na zjawisko wypalenia zawodowego i stresu jest odczuwane wsparcie społeczne. Nauczyciele, wskutek małego wsparcia społecznego, narażeni są na działanie rozmaitych stresorów, które w rezultacie mogą prowadzić do wystąpienia syndromu wypalenia zawodowego (por. Terelak, 2005).

Wpływ Napięcia ogólnego na wszystkie cztery zmienne, tj.: Poczucie zdrowia, SWZ – Depersonalizację, SWZ – Wyczerpanie oraz SWZ – Poczucie osiągnięć jest mediowany przez Satysfakcję – relacje międzyludzkie.

Następstwa stresu zwiększają związek napięcia związanego z zachowaniem uczniów na depersonalizację i wyczerpanie. Im większa jest poczucie satysfakcji tym mniejszy jest związek napięcia związanego z zachowaniem uczniów na depersonalizację oraz wyczerpanie. Napięcie – zachowanie uczniów wpływa na Satysfakcję – relacje międzyludzkie, a ta z kolei wpływa na SWZ – Depersonalizację. Wpływ Napięcia – zachowania uczniów na SWZ – Wyczerpanie jest mediowany przez Satysfakcję – relacje międzyludzkie.

Z analizy wyników okazuje się, że Następstwa stresu są mediatorem wpływu Napięcia – czasu wolnego na: SWZ – Depersonalizację, SWZ – Wyczerpanie. Wpływ Napięcia – czasu wolnego na: SWZ – Depersonalizację, SWZ – Wyczerpanie jest mediowany przez Użytki. Satysfakcja ogólna okazała się mediatorem wpływu Napięcia – czasu wolnego na: Poczucie zdrowia, SWZ – Depersonalizację, SWZ – Wyczerpanie. Wpływ Napięcia – czasu wolnego na: SWZ – Depersonalizację, SWZ – Wyczerpanie jest mediowany przez Satysfakcję – warunki pracy. Z analizy wyników okazuje się, że Satysfakcja – relacje międzyludzkie jest mediatorem wpływu Napięcia – czasu wolnego na: SWZ – Depersonalizację, SWZ – Wyczerpanie.

W dalszej kolejności obliczono analizę skupień metodą k-średnich. Analiza wykazała, że na podstawie zgromadzonych danych empirycznych można wyodrębnić trzy istotne ($p < 0,05$ dla każdej ze zmiennych) skupienia.

Wykonano dwie analizy skupień. W pierwszej z nich zastosowano wyniki w czynnikach skali radzenia sobie ze stresem. Według wyników w tych czynnikach analiza podzieliła osoby badane na skupienia, czyli grupy mające podobny profil wyników w poszczególnych czynnikach. Podobną analizę wykonano dla skutków stresu.

W obu analizach, po wyłonieniu skupień, dokonano analizy różnic między skupieniami w pozostałych skalach, stosując analizę wariancji.

Analizy skupień dokonano za pomocą grupowania k-średnich, metodą sortowania odległości przy stałym interwale. Jako miarę odległości zastosowano metodę Euklidesową. Przed analizą wszystkie zmienne wystandaryzowano poprzez przeliczenie na skalę standardową z , która ma średnią zero i odchylenie standardowe równe 1,0. Najbardziej czytelne wyniki uzyskano przy wymuszeniu wyróżnienia trzech skupień.

Wyniki wskazują na silny związek między radzeniem sobie przy wykorzystaniu strategii aktywnych w postaci: planowania, poszukiwania wsparcia oraz rozwiązywania problemów z deklarowanym wzrostem zasobów: hedonistycznych, rodzinnych oraz ekonomiczno-politycznych. **Zatem można wnioskować, że aktywny styl radzenia sobie sprzyja zarówno pomnażaniu posiadanych zasobów jak również posiadane zasoby stanowią podstawę dla aktywnych strategii radzenia sobie ze stresem.**

Nie odnotowano istotnych statystycznie związków pomiędzy utratą zasobów a profilami radzenia sobie ze stresem.

W biernej strategii radzenia sobie ze stresem, w której dominującym zachowaniem jest unikanie przy jednoczesnym niskim poziomie planowania, poszukiwania wsparcia oraz rozwiązywania problemów, zasoby hedonistyczne oraz duchowe oraz rodzinne nie są postrzegane jako bardzo istotne.

Natomiast optymalna strategia radzenia sobie obejmująca wysokie wskaźniki we wszystkich zachowaniach zaradczych jest związana ważnością z zasobami ekonomiczno-politycznymi.

Podsumowując, istnieje model stresu zawodowego oraz wypalenia w zakresie depersonalizacji, wyczerpania emocjonalnego oraz poczucia osiągnięć i źródeł napięć. Określenie czynników powodujących wypalenie w pracy nauczyciela pozwala na budowę końcowego modelu wskazującego na zagrożenia i szanse w działaniu profilaktycznym zmniejszającym stres oraz wypalenie zawodowe u nauczycieli. Nigdy nie uniknie się problemu syndromu wypalenia, ale poprzez wdrożenie dobrego modelu psychologicznego możliwe jest jego minimalizowanie poprzez unikanie czynników je powodujących i wprowadzenie odpowiedniego programu interwencyjno-prewencyjnego.

Zjawisko stresu w zawodzie nauczyciela, w piśmiennictwie polskim jest obecne od zaledwie kilkunastu lat. Istnieje luka w obszarze rozważań, analiz i badań nad tym zagadnieniem (por. T. Zubrzycka-Maciąg, J. Kirenko 2017). Jeśli wziąć pod uwagę chociażby znaczenie i rozległe konsekwencje przewlekłego stresu dla pracowników oświaty, jakimi są nauczyciele, zaskakująca jest obserwacja, jak mało badań naukowych związanych z zarządzaniem tym zjawiskiem zostało przeprowadzonych do tej pory. Wynikać to może z faktu, że ciągle trwa etap tworzenia naukowego umocowania funkcjonujących w praktyce rozwiązań z zakresu zarządzania różnorodnością i związanych z nią procesów. Co jednocześnie oznacza, że następuje rozpad starych systemów, strategii czy modeli zarządzania, dając przestrzeń do tworzenia się nowych możliwości rozwoju, co jest cechą charakterystyczną w dyscyplinie nauk o zarządzaniu. Praktyka zarządzania stresem, wobec coraz to nowych zmian, dynamiki otoczenia, wymaga nieustająco nowych pomysłów i koncepcji zarządzania organizacją, jaką jest szkoła. Dlatego wiele innowacyjnych rozwiązań rodzi się w rzeczywistości edukacyjno-szkoleniowej jako odpowiedź na bieżące potrzeby. Moim celem było zaprezentowanie ich w kontekście teorii S.E. Hobfolla.

Na podstawie modelu stresu organizacyjnego C.L. Coopera został opracowany model stresu w pracy

nauczyciela, z uwzględnieniem zmiennych takich jak „zasoby” w oparciu o Teorię Zysków i Strat S.E. Hobfolla. Wsparcie wg koncepcji Wsparcia K. Kaniastego oraz Teorię koherencji A. Antonovsky’ego. Ponadto w grupie następstw stresu uwzględniono syndrom wypalenia zawodowego (zespół psychosomatyczny, uważany za rezultat oddziaływania długotrwałego stresu) oraz poczucie zdrowia. W oparciu o ten model zostały przeprowadzone badania. Dokonano również wyboru odpowiednich metod i narzędzi badawczych oraz przeprowadzono adaptację do polskich warunków kulturowych istniejących angielskich narzędzi diagnozujących negatywny stres oraz sposobów radzenia sobie z tym zjawiskiem.

Za główny cel analizy empirycznej przyjąłem zagadnienia związane z syndromem wypalenia zawodowego i poczuciem zdrowia u nauczycieli oraz ich psychospołecznymi uwarunkowaniami w wymiarach takich jak zasoby wg Hobfolla, poczucie koherencji, wsparcie społeczne, sposoby radzenia sobie ze stresem, umiejętności komunikacyjne, źródła napięć w pracy i inne.

2.2.4 Podsumowanie

Wskazana jako osiągnięcie habilitacyjne praca jest efektem wieloletnich poszukiwań teoretycznych i empirycznych, konsekwentnie prowadzonych, w przedstawionym obszarze badawczym, od wielu lat.

Istotnym wkładem w rozwój pedeutologii i pedagogiki są podjęte przeze mnie zagadnienia związane ze zjawiskiem wpływu „zasobów” na następstwa stresu, takie jak *syndrom wypalenia i poczucie zdrowia u nauczycieli*, w bardzo małym stopniu; były głównym przedmiotem prowadzonych analiz na większą skalę.

Jednoznacznie stanowią one nową jakość na gruncie pedeutologicznym i pedagogicznym, otwierając nowe przestrzenie poszukiwań badawczych i dyskusji na temat interesującego mnie zjawiska. Uważam również, że przeprowadzone badania ukazały próbę uchwycenia wielowymiarowej przestrzeni modelu syndromu wypalenia zawodowego i jego wpływu na zdrowie w grupie zawodowej nauczycieli. Mam nadzieję, że to wielopłaszczyznowe podejście do zagadnienia wpłynie na lepsze i głębsze zrozumienie zjawiska stresu i że dzięki temu staniami się świadkami znacznego wzrostu efektywności oraz poczucia satysfakcji i samozadowolenia nauczycieli z wykonywanej pracy. Studiowanie publikacji Hobfolla może zainspirować naukowców do dalszych badań nad wpływem zasobów na funkcjonowanie jednostki. Jestem przekonana, że problematyka ta to, niezwykle ważny i otwarty obszar analiz w psychologii, pedagogice, zarządzaniu i innych naukach pokrewnych. Najciekawsze są bowiem te badania, które opisują i wyjaśniają mechanizmy funkcjonowania zasobów – ich wyczerpywanie się, wzmacnianie w toku tworzenia, a przede wszystkim ich znaczenie dla zdrowia. W tym zakresie istnieje już pewien dorobek empiryczny, ale jeszcze wiele problemów wymaga dalszych i zaawansowanych badań szczególnie w grupie nauczycieli.

W zaprojektowanych i przeprowadzonych przeze mnie badaniach jakościowych i ilościowych zastosowałam poza gotowymi narzędziami badawczymi także autorskie oraz zaadoptowane przeze mnie do warunków polskich narzędzia przystosowane do specyfiki pracy nauczycieli. Wymienione badania są jednymi z pierwszych w skali kraju.

Kwestionariusze zostały poddane adaptacji kulturowej, co było procesem niezwykle trudnym i złożonym, opartym na wieloletnich badaniach. Jednak warto było podjąć się tego trudu, ponieważ duża rzetelność narzędzi ma wpływ na wartość badawczą.

Starałam się aby przygotowana publikacja była wartościowa i zapełniła faktycznie niewątpliwą lukę związaną z badaniami nad stresem w środowisku nauczycieli. Jak wykazano powyżej, podejmowanie tematyki

dotyczącej badań nad stresem w środowisku nauczycieli (w organizacji jaką jest szkoła) nie jest częste w warunkach polskich. Dodatkowo prowadzenie badań nad zasobami wg Hobfolla w grupie nauczycieli **jest podejściem nowatorskim**.

Dotychczasowe badania tego środowiska nie uwzględniały „wieloaspektowego” powstawania zjawiska stresu zawodowego, uwzględniającego kontekst kultury, filozofii i psychologii.

Jednocześnie wnioski uzyskane w trakcie prowadzonych analiz teoretycznych i empirycznych wyznaczają dalsze plany naukowe. Zamierzam bowiem w prowadzonych pracach badawczych zająć się przede wszystkim analizą sposobów radzenia sobie ze stresem oraz na podstawie wyników aktualizować program interwencyjno-prewencyjny dotyczący zjawiska stresu w zawodzie nauczyciela. Brak jest bowiem dokładnych analiz dotyczących zawodu nauczyciela w tym zakresie. W związku z tym, w maju 2019 r. zamierzam złożyć do Narodowego Centrum Badań i Rozwoju projekt badawczy „Uwarunkowania i możliwości wspierania stanu psychofizycznego pedagogów”, a także dokończyć monografię „Twórcze aspekty radzenia sobie ze stresem w zawodzie nauczyciela, w kontekście filozoficzno-pedeutologicznym”.

2.3 Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Pozostałe prowadzone przeze mnie teoretyczne i empiryczne analizy, mieściły się w problematyce **uwarunkowań stresu oraz jego następstw, w warunkach przemian edukacyjnych w zmieniającej się rzeczywistości społeczno-kulturowej** i dotyczyły dwu nurtów:

2.3.1. Stres nauczycieli i uczniów oraz syndrom wypalenia w zawodzie pedagoga

2.3.2. Rola mediów w wychowaniu i edukacji

Rozwinięcie powyższych grup tematycznych

Ad 2.3.1. Stres nauczycieli i uczniów, oraz syndrom wypalenia w zawodzie pedagoga. Pierwszy z nich obejmuje zagadnienia stresu dwóch stron procesu edukacyjnego (nauczycieli i uczniów) oraz wypalenia zawodowego pedagogów, które są konsekwencją tego stresu.

Istotny obszar mojej pracy badawczej stanowi pedeutologiczna, pedagogiczna, psychologiczna i społeczna problematyka stresu. Interesuje mnie szczególnie refleksja teoretyczna oraz osiągnięcia badawcze, które dotyczą sposobów radzenia sobie z nim. Ten obszar moich zainteresowań naukowych wiąże się ściśle z eksploracją znaczących badawczo interpretacji zjawisk stresu oraz ukazywaniem problematyki z nim związanej w perspektywie dialogu i konfrontacji różnorodnych modeli badawczych obecnych w literaturze przedmiotu (od Modelu Interakcyjno-Transakcyjnego R.Lazarusa i S.Folkman, poprzez m.in.Veroński Model Stresu, T. Marka, do Modelu S. Hobfolla i innych). Wymaga tego złożoność zjawiska stresu, z którym wiąże się znaczna ilość zmiennych, a wśród nich rola wsparcia społecznego (*Social Support*), teoria zachowania zasobów S. Hobfolla (*Conservation of Resources Theory – COR*), umiejętności komunikacyjne oraz poczucie koherencji Aarona Antonovsky'ego (*Sense of coherence – SOC*).

Kiedy wiele lat temu zaczęłam zajmować się badaniem stresu i Syndromu Wypalenia Zawodowego, moje badania można było zaliczyć do pionierskich. Obecnie znajomość tego zjawiska jest już bez porównania większa, pomimo to nadal mało jest badań dotyczących sensu stricte stresu w zawodzie nauczyciela. Moje zainteresowanie badawcze powyższymi zjawiskami wiąże się ściśle z grupą zawodową nauczycieli oraz z ich doświadczeniem wypalenia zawodowego w pracy dydaktycznej i wychowawczej. Podejmuję naukową refleksję nad modelami stresu i wypalenia zawodowego oraz mającymi na nie wpływ czynnikami psychospołecznymi, indywidualną odpornością psychiczną, strategiami radzenia sobie ze stresem oraz sytuacją zmian w edukacji.

Do najistotniejszych moich publikacji, przedstawiających powyższą tematykę, należą:

Monografie autorskie (3):

1. ***Stres w zawodzie nauczyciela: specyfika, uwarunkowania i następstwa*** [*Stress in the teaching profession: specificity, conditioning and effects*], Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2006, ss. 195; (ISBN: 978-83-233-2006-7) MNiSW=12 pkt.
2. ***Psychospołeczne podłoże stresu w zawodzie nauczyciela. Podstawy diagnozy z wykorzystaniem modelu interakcyjno-transakcyjnego*** [*Psychosocial determinants of stress in the teaching profession. Bases of diagnosis employing the interactive and transactional model*], Wydawnictwo Naukowe AGH, Kraków, 2019, ss. 118 (ISBN:978-83-7464-916-7), MNiSW=100 pkt.
3. ***Uwarunkowania poczucia zdrowia, stresu i wypalenia zawodowego nauczycieli a praktyczne wykorzystywanie teorii zachowania zasobów autorstwa S. E. Hobfolla***, [*Determinants of the sense of well-being, stress and professional burnout in teachers and practical use of S.E. Hobfoll's theory of conservation of resources*] Wydawnictwo Impuls, Kraków, 2019, ss. 410. (ISBN: 978-83-8095-663-6) MNiSW=100 pkt.

oraz poniższe artykuły:

1. ***Źródła stresu nauczycieli w ekosystemie szkolnym***, [w:] *Jakość życia w pracy i codzienności – perspektywa ekologiczna*, (red.) prof. Antoni Wontorczyk, Prof. Augustyn Bańka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2018, s. 165-181.
2. ***Communication at school and its influence on the feeling of stress*** [*Komunikacja w szkole i jej znaczenie dla odczuwania stresu*], „Pedagogika”. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas 2018, nr 18, [tytuł numeru specjalnego: *Rola pedagogiki w rozwiązywaniu problemów współczesnego człowieka*], s. 83-91.
3. ***Wpływ założeń pedagogiki F. Froebela na rozwój osobisty i zawodowy nauczyciela w kontekście radzenia sobie ze stresem***, [w:] *Pedagogika Froebela wyzwaniem dla nauczycieli, szansą dla dzieci. Teoria i praktyka*, red. nauk. M.Z. Stepulak, M. Sitarczyk, „Innovatio Press”, Wyd. Nauk. Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji, Lublin 2017, s. 117-125.
4. ***Zmiany w systemie edukacji w Polsce i ich wpływ na poziom stresu w zawodzie nauczyciela*** [*Changes in The Education System In Poland and Its Impact on The Level Of Stress in The Teaching*

Profession], [w:] *Ukraina v Procesah Global'nogo Informacijnogo Obminu. Materiali miżnarodnoi naukovo-praktičnoi konferencii w Lvivie, 26-27 travnâ 2016* [Ukraine In The Processes of Global Information Exchange: Materials of International Academic and Research Conference: May 26-27, 2016, Lviv], Ministrsterstvo Osviti i Nauki Ukraini [etc.], Lwów 2016, s. 18-20.

5. **Stres zawodowy nauczycieli. Polsko-angielskie badania porównawcze na podstawie Interakcyjnego Modelu Stresu Zawodowego** [*Work stress among teachers – polish-english comparative studies based on the Interactive Model of Work Stress*], [w:] *Z teorii i praktyki badań międzykulturowych. Dylematy metodologiczne*, red. naukowa T. Lewowicki, A. Różańska, U. Klajmon-Lech, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016, s. 101-102 (ISBN: 978-83-8019-608-7).
6. **Stres w pracy oraz Syndrom Wypalenia Zawodowego we współczesnej rzeczywistości społeczno-gospodarczej** [*Work Stress and Professional Burnout Syndrome in Contemporary Socioeconomic Reality*], [w:] *Rynek pracy i organizacje w gospodarce wiedzy*, red. B. Gąciarz, M. Mamak-Zdanecka, Wydawnictwo „Printpap”, Wyd. AGH, Łódź – Kraków 2011, s. 279-280 (ISBN 978-83-62098-05-2).
7. **Indywidualne i organizacyjne czynniki a poziom stresu w zawodzie nauczyciela** [*Individual And Organizational Factors Against The Level Of Stress In Teacher Profession*], [w:] *Zdrowie – stres – choroba w wymiarze psychologicznym*, red. H. Wrona-Polańska, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008, s. 194-195 (ISBN 978-83-73089-27-3).
8. **Wpływ zmian wynikających z reformy oświaty na poziom stresu w grupie zawodowej nauczycieli** [*Impact Of Changes Resulting From The Education Reform On The Stress Levels Among Professional School Teachers*], [w:] *Nauczyciel w świecie współczesnym*, red. B. Mucha-Muchacka, M. Szymański, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008, s. 81-82 (ISBN 978-83-7308-937-2).

Ad 2.3.2. Rola mediów w wychowaniu i edukacji

Drugi obszar tematyczny moich badań to rola mediów w kontekście wychowania i edukacji. Niezwykle interesującym zagadnieniem jest oddziaływanie mediów na psychikę człowieka, zwłaszcza ich wpływ na relacje pomiędzy ludźmi i wzrost poziomu agresji u młodych ludzi. Ten obszar badawczy ściśle wiąże się z dylematem przekazu podprogowego (*subliminal advertising*) i wielu innych zagadnień z zakresu psychologii mediów i kulturoznawstwa. Swoją uwagę badawczą koncentruję na pedagogicznych konsekwencjach funkcjonowania młodych ludzi w rzeczywistości wirtualnej. Problematykę tę akcentuję w następujących publikacjach:

1. **Stres nauczycielski wywołany problemami wychowawczymi z dziećmi żyjącymi „w świecie medialnej iluzji”** — Teachers stress created by education problems with children living in „the virtual world” w: *Aktualne problemy dotyczące bezpieczeństwa dzieci i młodzieży* / [red. nacz. Bożena Szoltysek]. — Tarnów: Wydawnictwo Tarnowskiej Szkoły Wyższej, 2015. ss.205–218.(ISBN:978-83-940098-2-3)
2. **Wpływ mediów na poziom agresji dzieci i młodzieży (w wieku szkolnym) a stres u nauczycieli** [*Media influence on the aggression level of children and the youth*], w: *Aktualne problemy dotyczące*

bezpieczeństwa dzieci i młodzieży / [red. nac. Bożena Szoltysek]. — Tarnów: Wydawnictwo Tarnowskiej Szkoły Wyższej, 2015. ss. 269–281. (ISBN: 978-83-940098-2-3)

3. **Rzeczywistość medialna szanse i zagrożenia** [*Media Created Reality. Opportunities and Threats*] w: Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość?, red. L.H. Haber, Wydawnictwo Naukowe AGH, Kraków 2003, s. 98-103.
4. **Wpływ mass-mediów na dzieci**, [*The influence of mass media on children*], *Studia Humanistyczne, Contributions to Humanities: rocznik Akademii Górniczo-Hutniczej im. St. Staszica, annual of AGH University of Science and Technology*; ISSN 1732-2189. — 2008 t. 6 s.89–101.
5. **Media jako jedna z przyczyn zachowań agresywnych dzieci i młodzieży, powodujących barierę w komunikacji** [*Media as one of the Causes of Aggressive Behavior of Children and Youth, Causing a Barrier to Communication*], w: *Multimedialny wymiar edukacji*, red. Danuta Morańska, Katarzyna Wójcik, Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Dąbrowa Górnicza 2014, s. 77-95 (Seria: Prace Naukowe Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej ISBN: 978-83-62897-53-7).

Ponadto znaczące miejsce w moim dorobku naukowym zajmuje problematyka związana z aksjologią i teleologią edukacji i wychowania. Moim celem w tym obszarze jest troska badawcza o rozwój refleksji psychopedagogicznej, która powinna towarzyszyć przemianom społecznym. Podejmuję refleksję i wysiłek badawczy w kierunku głębszego rozumienia wartości stojących w centrum edukacji i wychowania, pedagogicznej i społecznej roli instytucji kultury oraz wyzwań, jakie przed nimi stoją. Niezwykle istotną dla rozwoju moich zainteresowań badawczych jest pedeutologia oraz problematyka komunikacji interpersonalnej i relacji pedagogicznej.¹

W moich publikacjach przedstawiłam nowatorskie ujęcie szkoły jako organizacji i odniesienie jej do modelu korporacyjnego (daje to możliwość określenia jej słabości na poziomie zarządzania co ma negatywny wpływ na poziom nauczania) - konieczność zmiany w obliczu wymagań nowoczesnego wychowania. Dotychczas w literaturze polskiej nie znalazłam przemyśleń dotyczących ujęcia pedagogiki Froebela jako zbioru metod zapobiegania nauczycielskiemu stresowi, dlatego też poruszyłam tą tematykę w moich publikacjach. Podobnie analizując badania i publikacje dotyczące stresu nie spotkałam, w tym obszarze wskazań możliwości wykorzystania teorii zasobów S. Hobfolla w profilaktyce stresu nauczycieli.

3. Bibliometryczne wskaźniki dokonań naukowych

Stan na dzień 27.04.2019 r.

Dla całości dorobku naukowego

---

¹ Szczegółowe zestawienie publikacji znajduje się w *Wykazie osiągnięć* (Zestaw wszystkich publikacji jest przedstawiony w załączniku.)

- a. Całkowita liczba publikacji opublikowanych lub przyjętych do druku: 109
- b. Liczba publikacji po uzyskaniu stopnia naukowego doktora: 105
- c. Impact Factor według listy JCR lub ERIH: 1,950
- d. Całkowita liczba punktów wg MNiSW: 444,5² (po doktoracie)

Łączna liczba cytowań publikacji

- a. Według bazy Publish or Peris/Google Scholar: **56**
- b. Według wyliczeń własnych (bez autocytowań): **55**
- c. Indeks Hirscha według bazy Publish or Perish/Google Scholar: **2**

---

² Punkty liczone zgodnie z rokiem opublikowania prac.

4. Udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach tematycznych i naukowych

Aktywnie uczestniczyłam w 46 konferencjach naukowych³, w tym 22 to konferencje międzynarodowe. Moim zainteresowaniom badawczym daję także wyraz, biorąc czynny udział w konferencjach które dotyczą licznych zagadnień o charakterze interdyscyplinarnym w obszarze nauk społecznych: pedagogiki, socjologii, psychologii, kulturoznawstwa i nauk o zarządzaniu.

Do najważniejszych z nich należą:

4.1 Konferencje międzynarodowe: czynne uczestnictwo

Z tematyki stresu i syndromu wypalenia:

Grzegorzewska M.K., *Professional burnout and other consequences of organizational stress in the typologically heterogeneous occupational group of polish teachers*, The 36th Annual Conference of the Stress and Anxiety Research Society (STAR), Tel Aviv University, The Jaime and Joan Constantiner School of Education, Tel Awiw, 30.06-2.07.2015.

Grzegorzewska M.K., *Hobfoll's resources and social support, and stress in teaching profession*, 39. Międzynarodowa Konferencja STAR Stress, Anxiety And Resilience, Instytut Psychologii KUL i The Stress and Anxiety Research Society (STAR), Lublin, 10-13.07. 2018.

Grzegorzewska M.K., *Stres zawodowy u nauczycieli – polsko-angielskie badania porównawcze na podstawie Interakcyjnego Modelu Stresu Zawodowego*, Konferencja „Teoria i praktyka badań międzykulturowych. Dylematy metodologiczne”, Organizator: Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej, Uniwersytet im. Borysa Grinczenki w Kijowie, Państwowy Uniwersytet im. Iwana Franki w Żytomierzu, Cieszyn – Ustroń, 8-10.06.2015.

Grzegorzewska M.K., *Zmiany w systemie edukacji w Polsce i ich wpływ na poziom stresu w zawodzie nauczyciela*, Międzynarodowa Naukowa Konferencja „Ukraina w procesie globalnej wymiany informacji” (*International Academic and Research Conference „Ukraine in the Processes of Global Information Exchange”*), Narodowy Uniwersytet „Lwowska Politechnika”, Lwów, 26-27.05.2016.

Grzegorzewska M.K., *Arteterapia jako sposób zapobiegania przeżywaniu wysokiego poziomu stresu*, Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja „Psychologia: Muzyka – Sztuka – Media – w promowaniu zdrowia”, Organizator: Katedra Psychologii Zdrowia Instytutu Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Pedagogicznego, Klinika Hematologii UJ CM, Towarzystwo Lekarskie Krakowskie, Kraków, 3.12.2014.

Grzegorzewska M.K., *Poziom wsparcia społecznego a stres oraz wpływ tych czynników na zdrowie*, Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Wartość zdrowia w kontekście normy i patologii.

---

³ Szczegółowe zestawienie konferencji wraz z wygłoszonymi referatami znajduje się w *Wykazie osiągnięć*

Perspektywa filozoficzna i psychologiczno-pedagogiczna”, Uniwersytet Pedagogiczny i Fundacja Maximum, Kraków, 9.12.2014.

Grzegorzewska M.K., *An investigation of coping strategies associated with teachers stress in Polish reality*, 26th Conference of the European Health Psychology Society: Resilience and Health European Health Psychology Society, Praga, 21-25.08.2012.

Grzegorzewska M.K., *Ekosystem szkoły a stres w kontekście zasobów zdrowotnych nauczycieli*, I Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Psychologia pracy a nowy wymiar ekologii życia człowieka” (*Occupational Psychology and New Aspect of Ecology of Human Life 1st Interdisciplinary Scientific Conference*), Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 26-27.11.2016.

Z tematyki rola mediów w wychowaniu i edukacji:

Grzegorzewska M.K., *Wpływ mediów na poziom agresji dzieci i młodzieży* (*Influence of media on the level of the aggression of children and teenagers*), Międzynarodowa Konferencja Edukacyjno-Naukowa „Aktualne problemy dotyczące bezpieczeństwa dzieci i młodzieży”, Tarnowska Szkoła Wyższa, Tarnów, 23.10.2015.

Grzegorzewska M.K., *The threats encountered by man in the virtual reality: information distortion, illusion, aggression*, The third International Scientific Conference International Information and Cyber Security: Modern Challenges and Threats, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of International Relations supported by National Institute for Strategic Studies Diplomatic Academy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine NATO Information and Documentation Centre in Ukraine, Ukrainian Political Sciences Association and in occasion of the Day of Ukrainian Diplomacy, Kijów, 7.12.2016.

Inne:

Grzegorzewska M.K., *The Role of Humor in Cross-Cultural Communication*, wsp. Małecka A. XIII Międzynarodowa Naukowo-Praktyczna Konferencja „Procesy eurointegracyjne we współczesnej Ukrainie: aspekty rozwoju kulturowo-artystycznego”, Organizatorzy: Rówieński Państwowy Uniwersytet Humanistyczny, Instytut Kulturologii Akademii Sztuk Pięknych, Akademia Pomorska w Słupsku, Równe, 16-17.11.2017.

Grzegorzewska M.K., *Education in Poland and Vietnam – organization and system's determinants*, IV International Conference „Scientific-research cooperation between Vietnam and Poland” (POL-VIET), AGH, Kraków, 20-22.11.2017.

4.2 Konferencje krajowe: czynne uczestnictwo

Z tematyki stresu i syndromu wypalenia:

Grzegorzewska M.K., *Stres w zawodzie nauczyciela wynikający ze zmian w przestrzeni edukacyjnej i rzeczywistości społecznej – badania i ich wyniki*, IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Edukacja – nauczyciel – uczeń/dziecko w zmieniającej się przestrzeni społecznej”, Organizatorzy: Katedra

Pedagogiki Szkolnej i Alternatywnej, Katedra Pedagogiki Przedszkolnej, Instytut Pedagogiki Przedszkolnej i Szkolnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, 21.05.2018.

Grzegorzewska M.K., *Stres i wypalenie zawodowe czynniki psychospołeczne a poczucie bezpieczeństwa w miejscu pracy*, Konferencja „Bezpieczeństwo pracy – edukacja i dobre praktyki”, Wydział GiG AGH, Kraków, 28.09.2018, **członek Komitetu Naukowego**.

Grzegorzewska M.K., *Kultura szkoły jako organizacji i jej wpływ na poziom stresu u nauczycieli*, Konferencja: „Istota kultury szkoły jako miejsca nauczania i oddziaływań wychowawczych”, Organizatorzy: Zespół Pedagogiki, Studium Pedagogiczne przy Wydziale Humanistycznym AGH, Polska, Kraków, 6 -7 czerwca 2008.

Grzegorzewska M.K., *Wyzwania XXI wieku a stres i jego następstwa w zawodzie nauczyciela (The Challenge of the XXI Century Stress and Its Effects on the Teaching Profession)*, Konferencja: „Edukacja w Polsce i na świecie wobec wyzwań XXI wieku”, Kielce, wrzesień 2004.

Grzegorzewska M.K., *Kultura organizacyjna szkoły a zachowanie nauczycieli*. Konferencja pt.: Istota Kultury Szkoły jako miejsca nauczania i oddziaływań wychowawczych. Zespół Pedagogiczny, Studium Pedagogiczne, Akademia Górniczo-Hutnicza, Wydział Nauk Społecznych Stosowanych, AGH, Kraków, 11-12.06.2010.

Grzegorzewska M.K., *Profesjonalizm nauczyciela jutra dzięki umiejętnościom zarządzania stresem*, XXIII Tatrzańskie Sympozjum Naukowe „Edukacja Jutra”, Wydział Humanistyczny Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu I Wydział Pedagogiczny UR, Zakopane, 19-21.06.2017.

Z tematyki rola mediów w wychowaniu i edukacji:

Grzegorzewska M.K., *Rzeczywistość medialna: szanse i zagrożenia*, II Ogólnopolska Konferencja „Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość?”, honorowy patronat: rektor AGH, prof. zw. dr hab. inż. R. Tadeusiewicz, Kraków, 30.05.2003.

Grzegorzewska M.K., *Wpływ TV i Internetu na rozwój emocjonalny uczniów*, Ogólnopolskie Sympozjum Naukowe: pt. „Uczeń we współczesnej szkole - w kręgu pierwszych ocen reformy edukacji początkowej”, Akademia Świętokrzyska, Wydział Pedagogiczny i Nauk o Zdrowiu, Instytut Edukacji Szkolnej, Zakład Edukacji Wczesnoszkolnej i Przedszkolnej Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP Kielce Ogólnopolskie Sympozjum Naukowe Kielce, 13.12.2004.

Grzegorzewska M.K., *Komputeryzacja świata i jej wpływ na psychikę ludzką (Computerization of the world and its influence on the human psyche)*, Konferencja Naukowa: „Współczesne metody przetwarzania i transmisji danych”, Wyższa Szkoła Umiejętności, Kielce, 3.03.2005.

5. Projekty badawcze i wdrożeniowe

5.1 Projekty badawcze prowadzone w ramach badań własnych i statutowych

2002 r. Instytut Dziennikarstwa UJ, zostałam kierownikiem projektu badawczego „**Media tradycyjne a Internet – psychologia odbioru**”. Projekt ten był częścią większych badań, których wyniki zostały zaprezentowane w referacie pt. „Wpływ TV i Internetu na rozwój emocjonalny uczniów” wygłoszonym na Ogólnopolskim Sympozjum Naukowym „Uczeń we współczesnej szkole” w Kielcach na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w grudniu w 2004 r., a także na II Ogólnopolskiej Konferencji „Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość?” zorganizowanej pod honorowym patronatem Jego Magnificencji Rektora AGH w Krakowie, prof. zw. dr. hab. inż. Ryszarda Tadeusiewicza AGH w maju 2003 r. Omówiłam je wówczas w referacie zatytułowanym „Rzeczywistość medialna: szanse i zagrożenia”, który został opublikowany w książce pt. „Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość?” pod red. L.H. Habera (Wyd. AGH, Kraków 2003, str. 98-103).

2003-2004 r. kierownik projektu „**Wpływ mediów na psychikę**”, Zakład Komunikowania Politycznego i Mediów, w ramach projektu została zorganizowana konferencja pt. „Media – Władza – Prawo”, która zaowocowała publikacją książkową o tym samym tytule. Książka ukazała się nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Jagiellońskiego pod red. Marii Magoskiej (Kraków 2005, str.165-176).

2006-2007 Ocena obciążenia psychicznego w pracy nauczyciela kierownik projektu

Cel badania - przeprowadzenie walidacji standardowego narzędzia stosowanego w do oceny obciążenia psychicznego w pracy nauczyciela.

1. Wybór narzędzi do zastosowania w projekcie badawczym
2. Weryfikacja wstępna narzędzia pod kątem przydatności w badaniach polskich (kwestionariusza A do oceny obciążenia psychospołecznego i B do oceny obciążenia psychicznego)
  - a) Tłumaczenie z języka angielskiego na język polski i odwrotne z języka polskiego na angielski–uzgodnienie poprawnej wersji tłumaczenia,
  - b) badanie pilotażowe –analiza wyników oceny przydatności narzędzia
  - c) walidacja wyżej wymienionych narzędzi,
    - dobór grupy do badania, ustalenie liczebności, rozprowadzenie i zebranie ankiet
    - opracowanie danych - przygotowanie katalogu w arkuszu kalkulacyjnym, wprowadzenie danych uzyskanych z badania
    - badania właściwe wykorzystywane w procesie walidacji

Analizy statystyczne zastosowane w procesie walidacji: przeprowadzenie analizy pod kątem poprawności psychometrycznej, obliczenie trafności czynnikowej, obliczenie rzetelności metodą zgodności treściowej (rzetelność połówkowa oraz współczynnik alfa Cronbacha), obliczenie trafności teoretycznej z narzędziem MBI, normalizacja testu do warunków polskich, obliczenie stabilności badanych narzędzi metodą Pre Test - Post Test. W 2017 roku kontynuowałam zadanie badawcze „**Zarządzanie stresem w zawodzie nauczyciela a wsparcie społeczne**”, opublikowałam 16 artykułów.

Zasadnicze cele badawcze realizowane w 2017 roku (rozwijając działania z roku poprzedniego) to: analizy trwania i przemian instytucji edukacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem szkoły jako organizacji, uczenia się instytucji edukacyjnych, psychologicznych aspektów funkcjonowania instytucji edukacyjnych w tym akademickich, zwłaszcza występujących w nich zjawisk takich jak: syndrom wypalenia zawodowego i stres. Istotnym elementem badań dr Grzegorzewskiej, są poszukiwania teoretyczne z zakresu teorii społeczeństwa i kultury oraz poszukiwanie interdyscyplinarnych rozwiązań metodologicznych dla badań nad powyższymi zjawiskami.

Opis zrealizowanych prac: prace badawcze prowadzone w 2017, miały przełożenie na przygotowanie nowych projektów badań realizowanych później z funduszy grantowych (grant wewnętrzny WH AGH). Istotnym aspektem działalności badawczej w 2017 roku była współpraca międzynarodowa (udział w zagranicznych konferencjach, w ramach stażu i stypendium, prowadziłam wykłady za granicą, uczestniczyłam też w międzynarodowych projektach badawczych).

Rezultaty badań zostały opublikowane w książce pt.: *„Psychospołeczne podłoże stresu w zawodzie nauczyciela: podstawy diagnozy z wykorzystaniem modelu interakcyjno-transakcyjnego”* [Psychosocial origins of stress in the teaching profession: bases of diagnosis employing the interactive and transactional model] Wydawnictwo AGH, ss. 118, która ukazała się w 2019 roku

Poza wystąpieniami na konferencjach naukowych, pedologicznych, pedagogicznych i psychologicznych, w Polsce i za granicą brałam też udział w seminariach i w Forum Edukacyjnym – Kielce 2017 .

Wyniki moich badań były cytowane nie tylko w publikacjach akademickich: takich znanych psychologów jak: Jan F. Terelak (Prof. jest autorem większości podręczników z zakresu stresu), Marek Mystkowski: Optymizm a wypalenie zawodowe u nauczycieli, w: *Studia Psychologica* nr 10, 153-178, Marten Zbigniew (autor pierwszego w Polsce podręcznika z Psychologii Sądowej), powołał się w artykule pt.: Stres w pracy nauczyciela (<http://www.sbc.org.pl/Content/9862/marten.pdf>), ale też w pracach naukowych Akademii im. Jana Długosza <http://dlibra.bg.ajd.czest.pl:8080/Content/2580/9.pdf>.

5.2 Dodatkowe osiągnięcia naukowe

W ramach tematu **„Ocena relacji między zaangażowaniem w pracy a stresem psychologicznym w przypadku nauczycieli”** opracowałam w 2009 roku część statystyczną z badań oraz z ankiet i kwestionariuszy przeprowadzonych na nauczycielach, z uwzględnieniem modyfikatorów takich jak m.in.: poczucie koherencji, czynniki osobowościowe, zdrowie, warunki pracy, skłonność do uzależnień, posiadanie pasji życiowych, ilość lat pracy itd. Moje artykuły na temat stresu organizacyjnego zostały opublikowane w książce *„Kultura Organizacyjna Szkoły”* (Wyd. AGH, Kraków 2009), a artykuł *„Modele wypalenia zawodowego jednostki w pracy”* w publikacji *„Praca i bezczynność szkice o polityce społeczeństwie i kulturze”*, red. R. Borkowski, Uczelniane Wyd. Naukowo-Dydaktyczne AGH, Kraków 2009. Ponadto uczestniczyłam w III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Etyki Mediów w Krakowie pod ogólnym tematem **„Prawda w mediach. Między ideałem a iluzją”**, w dniach 14-15 maja 2009 roku, w Papieskiej Akademii Teologicznej przy ul. Kanoniczej, gdzie przedstawiłam referat *„Manipulacje w reklamach napojów alkoholowych – komunikat z badań”*.

Uczestniczyłam w konferencjach i seminariach, często je organizując lub współorganizując:

- Seminarium Zespołu Samokształceniowego Doktorów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN, pod patronatem **Pani Profesor Marii Dudzikowej** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – Wiceprzewodnicząca KNP PAN), prowadzonego przez Rektora WSP prof. Bogusława Śliwerskiego. Seminarium odbyło się w auli Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Łodzi. W 2009 roku uczestniczyłam również w wielu konferencjach i spotkaniach naukowych.
- Konferencja „Istota kultury szkoły jako miejsca nauczania i oddziaływań wychowawczych”, która odbyła się na Wydziale Humanistycznym AGH w dniach 11-12 czerwca 2010 r. (W 2011 r. opublikowano artykuł: „Kultura Organizacyjna Szkoły a zachowania nauczycieli”, w książce wydanej po powyższej konferencji „Kultura Organizacyjna Szkoły” (Wydawnictwo AGH, 2011).
- IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa Etyki Mediów w Krakowie pod ogólnym tematem „**Dobro w mediach – dobro mediów**” w dniach 13-14 maja 2010 roku w Uniwersytecie Papieskim im. Jana Pawła II (UPJP) w Krakowie, gdzie wygłosiłam referat na temat: „Prawda i iluzja w świecie reklam”.
- Międzynarodowe Sympozjum „*Vocational counselling in the context of education practice in Poland*”, na którym wystąpiłam z referatami: *Psychological support for disabled students at higher education level*, *Stress and syndrome of burn-out at teachers in High School*. *Pedagogical University, Department of Psychology*.
- W ramach projektu „*Creation of the Ideal Model of Vocational Counselling for Children and Youth with Special Educational Needs*” (program Leonardo da Vinci) brałam udział w naukowej dyskusji, która miała miejsce w Katedrze Psychologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.
- Ponadto w 2010 r. nawiązałam kontakty naukowe na Uniwersytecie Heinricha Heinego w Düsseldorfie oraz zrobiłam kwerendę biblioteczną.
- W 2011 r. również kontynuowałam udział w Seminariach Zespołu Samokształceniowego Doktorów, pod patronatem Pani Profesor **Marii Dudzikowej** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN, prowadzonego przez Rektora WSP prof. Bogusława Śliwerskiego.

6. Międzynarodowa i krajowa współpraca

6.1 Działalność dydaktyczna, popularyzatorska oraz związana ze współpracą międzynarodową.

W toku mojej działalności zawodowej, realizowanym przeze mnie pracom naukowo-badawczym zawsze towarzyszyła aktywność w zakresie dydaktyki. Praca z młodzieżą daje mi dużo satysfakcji, co znajduje

również wyraz w wystawianych ocenach oraz rekomendacjach i pochwałach ustnych i pisemnych.

Od 2007 r. prowadzę zajęcia dla studentów z programu „Erasmus”, dzięki czemu mogłam poznać wiele ciekawych kultur i osobowości.

Dotychczasowa praca dydaktyczna pozwoliła mi na prowadzenie następujących wybranych kursów dydaktycznych: „Psychologia dla nauczycieli”, „Psychologia pracy”, „Psychologia zarządzania”, „Psychologia zdrowia”, „Psychologia społeczna”, „Wpływ mediów na psychikę”, „Sztuka przekonywania i perswazji”, „Techniki negocjacji”, „Komunikacja”, „Psychologia stresu”, „Coaching i mentoring”, „Zarządzanie oświatą w Polsce”, „Ergonomia”, „The basics of psychology”, „Psychologia sukcesu”, „Techniki prezentacji”, „Podstawowe prawidłowości uczenia się i funkcjonowania wiedzy”, „Psychologia wychowawcza”, „Psychology”, „Pedeutologia”, „Pedagogika”.

Bliski nam wszystkim etos pracy akademickiej pragnę budować w oparciu o głębokie przekonanie, że pracownik naukowy wspiera rozwój osobistych predyspozycji studenta do autonomicznego kierowania własną edukacją i rozwojem. W moim przekonaniu należy wesprzeć studenta w jego wzrastającej gotowości do zadawania coraz trudniejszych pytań samemu sobie i poszukiwania odpowiedzi na nie w otaczającej rzeczywistości.

Ponadto podczas zajęć ze studentami (mającymi zostać nauczycielami) starałam się zwracać szczególną uwagę na rolę wsparcia społecznego w ich przyszłej pracy i jego ogromne znaczenie w radzeniu sobie ze stresem zawodowym, a także przed jakże groźnymi następstwami dla życia ludzkiego, co zostało potwierdzone licznymi badaniami, (np.: S. Kawula koncepcja „Spirali życzliwości, 1996, 1997, 1999, 2006, H. Sęk, K. Kaniastego i wielu innych, oraz moimi – Grzegorzewska 2006, 2009, 2012, 2019).

Pracując na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz obecnie na AGH, a także wykładając na uczelni prywatnej, byłam promotorem 37 prac magisterskich i 104 prac licencjackich oraz recenzentem 157 prac licencjackich, magisterskich i prac dyplomowych, zarówno na studiach dziennych, zaocznych, jak i podyplomowych.

6.2 Poszerzanie i rozwój kompetencji własnych

Poza pracą naukowo-dydaktyczną i licznymi inicjatywami stanowiącymi szczerą troskę o etos pracy akademickiej, ważnym obszarem mojego zaangażowania jest nieustanne pogłębianie swoich kompetencji **w obszarze praktycznego wspierania rozwoju osobistego i zawodowego innych osób**. Dlatego też zdecydowałam się po studiach rozpocząć profesjonalne szkolenie w zakresie umiejętności terapeutycznych i trenerskich w dwuletniej Szkole Trenerów i Psychoterapeutów w Instytucie Terapii Gestalt w Krakowie. Jeszcze przed ukończeniem studiów doktoranckich, w czasie studiów magisterskich, udzielałam się społecznie jako członek Zarządu Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego (1987-1992), następnie zostałam wybrana na Członka Zarządu Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego (1999-2002).

W ramach samorozwoju biorę udział w licznych szkoleniach z zakresu negocjacji, komunikacji i przedsiębiorczości. Do ostatnio przebytych szkoleń należą między innymi: szkolenie w zakresie zarządzania zespołem rozproszonym „Consero 2011”, szkolenie z zakresu przedsiębiorczości akademickiej „Przedsiębiorczy Naukowiec”, które dotyczyło funkcjonowania firm typu spin-out, spin-off i zarządzania projektami innowacyjnym oraz problematyki związanej z doradztwem grupowym i indywidualnym (2011-2012).

Uczestniczyłam także w seminarium „Wprowadzenie do zarządzania kompleksową jakością”, przeprowadzonym przez prof. Andrzeja Bliklego (2014).

Nieustannie poszerzam swoją wiedzę i pogłębiam kompetencje w zakresie terapii, dlatego brałam udział w szkoleniach m.in.: z zakresu Racjonalnej Terapii Zachowania (RTZ) prowadzonym przez znanego specjalistę z tej dziedziny Tomasza Drózdza (2014) i wielu innych. Jestem członkiem Towarzystwa Edukacji Psychosomatycznej od 2003 r.

7. Działalność ekspercka, organizacyjna i społeczna (udział w projektach):

Od 2004 r. jestem członkiem Stowarzyszenia Trenerów MATRIK, a w 2012 r. należałam do Polskiego Towarzystwa Edukacji Medialnej. Swoje zaangażowanie w życie naukowe i społeczne potwierdzam, prowadząc szeroko zakrojoną działalność ekspercką w zakresie edukacji, psychologii zarządzania i pedagogiki.

W tym obszarze mojej aktywności współpracuję z Zespołem Ekspertów „Manager” (od 2000 roku), Stowarzyszeniem Mentorów „Promotor”, „Eurokreator” i innymi firmami oraz stowarzyszeniami. Biorę również udział w licznych inicjowanych przez nie projektach (wymienionych poniżej).

W 2004 r. we współpracy z prof. dr hab. Marią Magoską, (Zakład Komunikowania Politycznego i Mediów- Uniwersytet Jagielloński) zorganizowałam konferencję „Media – Władza – Prawo”. Efektem konferencji jest publikacja pt. „Media – Władza – Prawo”, pod red. M. Magoskiej (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2005).

Od 2005 r., gdy rozpoczęłam pracę na AGH, moja działalność organizacyjna to, między innymi:

- promocja Studium Pedagogicznego, poprzez wykłady na innych uczelniach (m.in. Uniwersytet Rolniczy, Uniwersytet Ekonomiczny, Uniwersytet Jagielloński, Politechnika Krakowska i szkoły licealne),
- organizacja i prowadzenie rocznych praktyk na II roku socjologii Wydziału Humanistycznego AGH. Pomoc w organizowaniu oraz w inwentaryzacji zbiorów bibliotecznych Wydziału Humanistycznego AGH w 2009 r. (ponad 11.200 książek dla Biblioteki Wydziałowej),
- hospitacja zajęć pracowników, na wszystkich Wydziałach AGH,
- organizowałam i sprawowałam opiekę nad praktykami psychologiczno-pedagogicznymi dla studentów Edukacji Techniczno-Informatycznej, AGH
- współorganizowanie z moją byłą kierowniczką, Anną Okońską, warsztatów integracyjno-rozwojowych dla studentów Studium Pedagogicznego, wyjazdów do Ośrodka Szkoleniowego w Osieczanach i inne, m.in.: organizacja i prowadzenie zajęć w Studium Doskonalenia Dydaktycznego dla asystentów AGH,
- ustawicznie doskonaliłam swój warsztat dydaktyczny i w 2007 r. otrzymałam najwyższą ocenę pracowniczą – celującą, za osiągnięcia naukowe i organizacyjne.

Od roku 2007 pełnię funkcję kierownika Kursów Pedagogicznych dla Dorosłych na Studiach Podyplomowych (w zakresie Bezpieczeństwa i Higieny Pracy), AGH, Kraków.

Ponadto, pomagałam w organizacji i prowadzeniu warsztatów plastycznych w ramach **Szkoły Letniej dla studentów z Meksyku** (relacja fotograficzna imprez i spotkań, opieka nad studentami, na przykład podczas zwiedzania Krakowa oraz poznawanie miasta od strony kultury i sztuki, poprzez m.in. uczestnictwo w wernisażach, wystawach fotograficznych i malarskich, opieka w trakcie występów Baletu Form Nowoczesnych AGH, Ethics Fundamentals (prowadzonego przez Jerzego Marię Birczyńskiego], zapoznanie studentów ze zbiorami historycznego Muzeum Lotnictwa i inne.).

Nawiązałam współpracę z prof. Bohdanem Yuskivem, (Visiting Professor na Wydziale Humanistycznym w roku akademickim 2014/2015 oraz 2015/2016); pomoc w załatwianiu spraw organizacyjnych (m.in. w krakowskich bibliotekach naukowych). Pełniłam obowiązki „ambasadora kultury Krakowa” dla studentów szkoły letniej Meksykanów w lipcu 2015 r.

Współpracowałam z: Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych działającym przy AGH oraz z „BEST – AGH” (Board of European Students of Technology AGH, organizacją aktywnych studentów AGH). Prowadziłam społecznie warsztaty z zakresu umiejętności managerskich, przedsiębiorczości i ról w grupie oraz opracowałam program przysłej współpracy.

Do 2008 r. pracowałam w Komisji Rekrutacyjnej, obecnie jestem członkiem Komisji Bibliotecznej WH AGH.

W ramach **działalności eksperckiej współpracowałam z Zespołem Ekspertów „Manager”** w dziedzinie psychologii zarządzania, psychologii społecznej oraz pedagogiki. Od roku 2000 prowadziłam tam kursy pedagogiczne.

Współpracując z **grupą „Eurokreator”** brałam udział w projektach: „Przedsiębiorczy naukowiec”, „Nauka dla Biznesu, Biznes dla Nauki”. Współrealizowałam projekt, którego celem było wsparcie współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami: „Przedsiębiorca z sukcesem”, „Przedsiębiorstwo z sukcesem” i innych. Dzięki współpracy z „Eurokreatorem” (w ramach projektów: „Wiedza kluczem do Sukcesu”, „Czas na zmiany”, inicjatywy – Kapitał Ludzki, Festiwal Mahlera, skansen archeologiczny Karpacka Troja, Małopolskie Centrum Dźwięku i Słowa i wiele innych), brałam udział w badaniach „procesu szkoleniowego” w Ilabie. Badaliśmy wpływ naszego środowiska, metod i technologii na efektywność pracy i skuteczność rozwiązywania problemów. Ze względu na złożoność zagadnienia, zostały zastosowane różne metody badań, począwszy od okuloskopii i badań biometrycznych, aż po analizy psychologiczne. Mogłam sprawdzić się jako ekspert w dziedzinie szkoleń z zakresu: komunikacji, zmian w firmie, psychologii managerskiej oraz z tworzenia kreatywnego zespołu, w nowoczesnych warunkach technologicznych. Obecnie współpracuję z Eurokreatorem jako ekspert w zakresie przygotowywania metodologii szkoleniowej oraz walidacji procesów szkoleniowych.

Ponadto biorę udział w Projekcie **Erasmus+, ILab Plus** – nowych metod szkoleń dla dorosłych (w tym nauczycieli) w roku 2018-2019. Celem tego projektu jest m.in. stworzenie: podręcznika metodologii, stanowiącego kompendium wiedzy dla trenera osób dorosłych, próbnych szkoleń, w których wezmą udział edukatorzy i trenerzy, kursów on-line dla edukatorów i trenerów.

Również jako ekspert, społecznie, brałam udział w tworzeniu projektów smart city w Krakowie z grupą „Hack”, gdzie praca grupowa była oparta na metodyce *design thinking* (myślenie projektowe), czyli City Design

Challenge. Najnowocześniejsze metody pracy twórczej wzmocnione były obecnością ekspertów z różnych dziedzin. Udział w przywołanych projektach wzbogacił moje doświadczenie teoretyczne i praktyczne w różnych obszarach, które będą mogła wykorzystać do pracy z przyszłymi i obecnymi nauczycielami.

Prowadziłam bezpłatne szkolenia i warsztaty (z zakresu zarządzania stresem, inteligencji emocjonalnej i innych) dla między innymi: członków Małopolskiego Klubu Zarządzania „Matrik” przy Stowarzyszeniu Konsultantów i Trenerów Zarządzania „Matrik”.

Pracuję jako wolontariusz na rzecz **Ośrodka Adopcyjnego „Dzieło Pomocy Dzieciom” przy Fundacji Ruperta Mayera**, ostatnio wspartej w dużej mierze przez Jego Magnificencję Rektora Akademii Górniczo-Hutniczej, im. Stanisława Staszica w Krakowie, prof. dr. Hab. inż. Tadeusza Słomkę, który cały dochód z Charytatywnego Koncertu (Zbigniewa Wodeckiego w 2016 roku), przeznaczył na wyżej wspomniany ośrodek.

Od 2012 r. współpracuję jako ekspert oraz coach w **Fundacji „Maximum”**, uczestnicząc w wielu projektach naukowo-edukacyjnych. Dołączyłam do Komitetu Naukowego Serii Filozoficzno-Humanistycznej „Myśli ocalone” pod red. Prof. Tadeusza Sławka otwartej w działającym przy tejże Fundacji Instytucie Wydawniczym „Maximum”. W 2012 r. brałam udział w projekcie edukacyjnym pt. **„Odkryj pasję tworzenia. Warsztaty kreatywności i innowacyjności dla szkoły z pasją”** (dotowany przez Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego z programu „Małopolska WIE: Wiedza-Innowacja-Edukacja”). Moim głównym celem było przeprowadzenie razem z innymi członkami Fundacji, warsztatów kreatywności i innowacyjności, przy aktywnym zaangażowaniu uczniów szkół małopolskich zgodnie z ogłoszonym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej roku szkolnego 2011/2012 „Rokiem Szkoły z Pasją”. Od 2016 r. zasiadam w Radzie Naukowej Fundacji „Maximum” (Skład Rady: prof. dr hab. Tadeusz Sławek (przewodniczący), prof. dr hab. Jadwiga Mizińska, prof. dr hab. Czesława Piecuch, (prof. dr hab. Stefan Symotiuł †), prof. dr hab. Beata Szymańska, prof. dr hab. Zofia Zarębianka, ks. prof. ISS dr Stanisław Zimniak SDB, dr Dariusz Piotr Klimczak, dr Stefania Lubańska, prof. dr hab. Dorota Probuska). W 2017 r. Fundacja „Maximum” realizowała projekt **„Jesteśmy razem”**. Aktywizacja twórcza i społeczna utalentowanych dzieci niepełnosprawnych w kooperacji z Ośrodkami Specjalnymi Małopolski” ze środków publicznych z Departamentu Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego z programu **„Każde dziecko ma talent”**, w którym jako ekspert przygotowałam raport i prowadziłam warsztaty z zakresu inteligencji emocjonalnej. W 2016 roku Fundacja „Maximum” realizowała projekty ze środków publicznych, w których wzięłam udział jako kierownik części resocjalizacyjnej. **Projekt „Jesteśmy rodziną”**. Aktywizacja twórcza i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi w kooperacji ze szkołami specjalnymi Krakowa i Małopolski wdrożono dzięki dotacji Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej z programu: „Oparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi” oraz środkom własnym. Pokłosiem projektu była recenzowana publikacja naukowa: „Jesteśmy rodziną. Aktywizacja twórcza i społeczna osób z zaburzeniami”, którą zredagowałam wspólnie z dr D.P. Klimczakiem. Prowadziłam szereg warsztatów i konsultacji w Szkołach Specjalnych Małopolski (Maków Podhalański, Juszczyń, Zawoja, Kraków). W 2014 r. Fundacja „Maximum” realizowała projekt „Konservator” z dotacji z WUP w Krakowie (w ramach POKL, Poddz. V, „Wsparcie osób bezrobotnych”), zatrudniając dwóch pracowników, którzy archiwizowali i redagowali dorobek kultury i literatury Małopolski, udzielałam im dzięki temu wsparcia zawodowego. W 2013 r. Fundacja „Maximum” w kooperacji ze Stowarzyszeniem „Psychiatria i Sztuka”, dzięki dotacji MPiPS oraz środkom własnym, zrealizowała projekt pt. **„Jesteśmy**. Aktywizacja twórcza i społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi”, w którym wzięłam udział jako kierownik części terapeutycznej projektu (oraz jako pedagog i psycholog). Współorganizowałam szereg warsztatów arteterapii, kulturoterapii wraz z plenerem malarskim i wystawą poplenerową pt. „Mój świat – moje miasto” w Galerii „Zejście” przy Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie. Fundacja „Maximum” w drugiej połowie 2013 r. zorganizowała w kooperacji z firmą „Consultor” w Lublinie staże zawodowe dla trzech pracowników w ramach projektu „Twoja szansa” (poddziałanie 6.1.1. POKL, finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego), w którym uczestniczyłam jako psycholog-doradca zawodowy. **Nagrody m.in:** Medal „Cor Auri” – I nagroda Fundacji „Maximum” w kategorii „Społecznik” za szczególną wrażliwość społeczną i

promowanie aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia, nauki, kultury i sztuki, 2019 – złożony wniosek do Wojewody Małopolskiego o nadanie orderu „Polonia Restituta”, corocznie otrzymuję bardzo wysokie oceny studentów za pracę dydaktyczną.

8. Działalność ekspercka w zakresie edukacji, pedagogiki i psychologii zarządzania.

Poza uczelnią, biorę nadal udział m.in. w:

- projekcie badawczym dotyczącym - *wpływu UI⁴ na zdolność przyswajania informacji przez użytkownika*. Badam m.in. wpływ stresu na uczestników szkoleń w przestrzeni, w której następuje interakcja człowieka z maszyną,
- projekcie *Filozofia kultury na przestrzeni wieków*, zatwierdzony w ramach UJ, Zakład Filozofii i Kultury pod kierunkiem Prof. dr hab. Piotra Mroza,
- projekcie pt.: *Polskie Agencje Zatrudnienia centrami skutecznej aktywizacji kobiet*
- (2016 - obecnie), jako ekspert w zakresie opracowywania i wdrażania metodologii szkoleniowych.

W ramach działalności eksperckiej, współpracuję z Zespołem Ekspertów Manager, Stowarzyszeniem Mentorów Promotor, Eurokreator i innymi firmami i stowarzyszeniami. Dotychczas brałam udział w licznych projektach.

Współpracowałam jako **ekspert** m.in. w Projekcie „SMART KOM – Kraków w sieci inteligentnych miast”, współfinansowanym przez Unię Europejską w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Liderami projektu byli Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o. oraz Małopolski Instytut Kultury ([www: http://forum.kodujdlapolski.pl/t/smart-city-hack-hakaton-31-maja-1czerwca/2287](http://forum.kodujdlapolski.pl/t/smart-city-hack-hakaton-31-maja-1czerwca/2287)).

Współpracowałam z firmą Eurokreator s.c. w następującym zakresie:

1. Projekt „Transfer Wiedzy i Edukacji” (2014-2015) – ekspert/doradca dla firm w zakresie ewaluacji potrzeb i tworzenia biznes planów;
2. Projekt „Wiedza Kluczem do Sukcesu” (2014) – ekspert/doradca dla firm w zakresie ewaluacji potrzeb i tworzenia biznes planów;
3. Wine Educators in Easter and Central Europe (2014-2015) w ramach Lifelong Learning – współpraca przy tworzeniu materiałów dydaktycznych dla potrzeb kształcenia enologii.
4. 2016 - Projekt badawczy dotyczący wpływu UI na zdolność przyswajania informacji przez użytkownika. Badam m.in. wpływ stresu na uczestników szkoleń w przestrzeni, w której następuje interakcja człowieka z maszyną.

Projekt nr: RPMP.01.02.03-12-0360/16-00 Badanie wpływu UI na zdolność przyswajania informacji przez użytkownika jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Opracowuję raporty z prac w ramach projektu

---

⁴ Interfejs użytkownika (ang. user interface, UI),

„Badanie wpływu UI na zdolność przyswajania informacji przez użytkownika”. Od 2014 – współpracuję również jako ekspert w zakresie opracowywania i wdrażania metodologii szkoleniowych.

Ponadto uczestniczę, w projekcie zatwierdzonym w ramach UJ, pt.: „Filozofia kultury na przestrzeni wieków”, w Zakładzie Filozofii i Kultury pod kierunkiem Prof. dr hab. Piotra Mroza,

W ramach projektu „*Wsparcie dla pracowników więzień w kontekście edukacji kobiet i mniejszości w warunkach więziennych – EESPIP*” jestem odpowiedzialna za opracowanie materiałów szkoleniowych dotyczących edukacji w warunkach więziennych zgodnie z wynikami przeprowadzonego w zakładach karnych badania ankietowego potrzeb. Projekt powyższy jest prowadzony w Polsce przez Stowarzyszenie ARID, które jest partnerem w projekcie „**European Educational Support for Prison Officers Intercating in prisons Learning Context with Women and Minorities – EESPIP**” (ERASMUS+ 2018-1-FR01-KA204-047670), realizowanym w latach 2018-2021. Głównym celem projektu jest opracowanie kompleksowych rozwiązań, które mają pomóc w edukacji zawodowej w więzieniach. Projekt obejmuje swoim zasięgiem wszystkie istotne aspekty związane z edukacją dorosłych oraz rozwijaniem dialogu i stworzeniem efektywnej platformy edukacyjnej. W skład międzynarodowego konsorcjum wchodzi przedstawiciele Rumunii, Polski, Hiszpanii, Portugalii oraz Francji.

Przygotowałam recenzję wydawniczą monografii pt.: Readaptacja społeczna osób opuszczających zakłady karne w oparciu o model ABCD. Budowanie mostów pomiędzy zakładem karnym a społeczeństwem, będącej rezultatem prac prowadzonych w ramach projektu pt. ”The Dialogue Centre - Taking Further Prisoners’ Education Projects in Using Dialogue as Preparing for Release” - **DIACEN**” realizowanego w ramach programu Erasmus + Partnerstwa Strategiczne w latach 2016 2019.

Ponadto recenzuję artykuły naukowe ukazujące się w czasopiśmie naukowym: Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Psychologica.

Uczestniczę w projekcie pt. „Polskie Agencje Zatrudnienia centrami skutecznej aktywizacji kobiet”. Jako specjalista ds. doradztwa zawodowego napisałam recenzje dotyczące konceptu Portalu Aktywizacji Zawodowej (PAZ) oraz raporty dotyczące analizy obszaru realizacji projektu i konspektów przewidzianych produktów projektu współpracy ponadnarodowej: Polskie Agencje Zatrudnienia centrami skutecznej aktywizacji kobiet (od 2016-obecnie).

9. Staże naukowo-badawcze

9.1 Staż na University of Salamanca (Universidad de Salamanca) Hiszpania

W 2017 r. staż na najstarszym Uniwersytecie w Hiszpanii – University of Salamanca (Universidad de Salamanca). Program stażu obejmował wykłady i spotkania robocze z badaczami w zakresie pedagogii, psychologii i pedagogiki, specjalizującymi się w problematyce stresu u nauczycieli. Ponadto korzystałam z konsultacji w sprawach naukowo-badawczych oraz z kwerendy bibliotecznej Inicjacja współpracy z prof. Carmen Tabernero, Department of Social Psychology, University of Salamanca.

9.2 Staż na Lviv Polytechnic National University, (Narodowy Uniwersytet „Lwowska Politechnika”) Ukraina

W 2016 r. staż na Lviv Polytechnic National University, (Narodowy Uniwersytet „Lwowska Politechnika”), na Wydziale Informacji Międzynarodowej. Podczas stażu, wypełniłam wszystkie zadania, ujęte w programie stażu naukowo-badawczego: m.in. brałam czynny udział w zebraniach naukowych zespołu, zapoznałam się z organizacją wybranych badań prowadzonych przez pracowników Wydziału, ich dorobkiem naukowym oraz sposobami prowadzenia badań. Ponadto korzystałam z konsultacji w sprawach naukowo-badawczych oraz z kwerendy bibliotecznej. Uczestniczyłam także w wybranych zajęciach z Kołem Naukowym, prowadzonych przez pracowników Wydziału, brałam udział w spotkaniach naukowych. Przeprowadziłam również ćwiczenia warsztatowe i wykład dla wybranej grupy pracowników i studentów.

10. Współpraca z zagranicznymi ośrodkami naukowymi

Współpraca z profesorami wizytującymi goszczącymi na Wydziale Humanistycznym AGH (począwszy od roku 2012 do chwili obecnej):

- **Unnur Dís Skaptadóttir**, Professor of Anthropology, University of Iceland, przebywająca na WH w roku akademickim 2012/2013 oraz 2015/2016.
- Współpraca w zakresie wymiany doświadczeń dotyczących szkolnictwa oraz zawodu nauczyciela w Islandii i w Polsce. Badania nad środowiskiem polskich migrantów w Islandii oraz problemami związanymi z nauczaniem polskich uczniów w szkołach w Reykjavíku.
- **Bohdan Yuskiv**, profesor w Katedrze Informacji Międzynarodowej w Rówieńskim Państwowym Uniwersytecie Humanistycznym oraz we Wschodnioeuropejskim Uniwersytecie Narodowym imienia w Łucku, prowadzący kursy dla studentów WH w latach: 2012/2013, 2013/2014, 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019.
- Wieloletnia współpraca, która zaowocowała wieloma publikacjami w ukraińskich czasopismach naukowych. Planowana jest wspólna publikacja w zakresie problematyki stresu u nauczycieli wywołanego rozwojem najnowszych technologii.
- **Juraj Buzalka**, professor of Social Anthropology, Faculty of Social and Economic Sciences, Comenius University, Bratysława, goszczący na WH w roku akademickim 2017/2018. Wspólnie planowany projekt w ramach Funduszu Wyszehradzkiego.
- **Khatuna Chapichadze**, professor of Business-Engineering Faculty, Georgian Technical University, Tbilisi (Gruzja) goszcząca na WH w latach 2014/2015, 2017/2018.
- Współpraca w zakresie wymiany doświadczeń dotyczących szkolnictwa oraz zawodu nauczyciela w Gruzji i w Polsce.

- **Reinhold Sackmann**, Professor of Sociology, Analysis of the Social Structure of Modern Societies, Martin-Luther-University of Halle, goszczący na WH w latach 2016/2017, 2018/2019.

Współpraca w zakresie badań porównawczych dotyczących problematyki wypalenia zawodowego nauczycieli w Bawarii oraz w Polsce – Wieloletnia współpraca przy organizacji Szkoły Letniej na Wydziale Humanistycznym AGH dla studentów z **Instituto Tecnológico y des Studios Superiores de Monterrey, Campus Queretaro** w Meksyku w latach 2008-2018. Organizacja wydarzeń oświatowo-kulturalnych oraz wymiana doświadczeń z opiekunami ze strony meksykańskiej na temat szkolnictwa oraz roli nauczyciela w Meksyku i Polsce. – Współpraca z prof. Feng Chen z Sechuan Agricultural University, przebywającej jako Visiting Scholar na WH AGH w roku akademickim 2017/2018, w ramach badań nad rolą nowych mediów w zawodzie nauczyciela w Chinach i Polsce.

Wieloletnia współpraca z panem prof. **Derekiem Mayem** (1996 – aż do jego śmierci w 2018†), który pracował w Instytucie Edukacji *Institute of Education* (IoE). Profesor swoich publikacjach wskazywał na bardzo dużą rolę psychologii w edukacji (*University College London – UCL – Institute of Education, London*).

– Współpraca z **Duru Arun Kumar**, prof. Netaji Subhas Institute of Technology, New Delhi goszcząca na WH w latach 2010/2011, 2011/2012, 2013/2014. Wymiana doświadczeń w zakresie roli nowych technologii w zawodzie nauczyciela (profesor specjalizuje się w problematyce: Technology and Society; prowadziła kursy na WH poświęcone powyższej tematyce).

– Współpraca z prof. **S. Hobfollem**. Z profesorem spotkałam się dwukrotnie – w Tel Awiwie na Konferencji The 36th Annual Conference of the Stress and Anxiety Research Society STAR (Tel Aviv University, The Jaime and Joan Constantiner School of Education, T30.06-2.07.2015.), a następnie na konferencji w Lublinie (Międzynarodowa Konferencja STAR Stress, Anxiety And Resilience, Instytut Psychologii KUL i The Stress and Anxiety Research Society STAR, Lublin, 10-13.07.2018). Pozostaję z profesorem w stałym kontakcie konsultacyjnym on line. Moja ostatnia monografia „Uwarunkowania poczucia zdrowia, stresu i wypalenia zawodowego nauczycieli a praktyczne wykorzystywanie teorii zachowania zasobów autorstwa S.E. Hobfolla” była z nim na bieżąco konsultowana.

11. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych i artystycznych

Moje zainteresowania poza badaniami naukowymi nad stresem i syndromem wypalenia u nauczycieli, wpływem mediów na psychikę i innymi badaniami, to: historia sztuki, muzyka, fotografika, rysunek, malarstwo (wernisaże w kraju i za granicą), film, sport: pływanie, podróże, jazda na nartach, żeglarstwo, latanie motolotnią, jazda konna i inne. Udział w plenerach fotograficznych i malarskich, w warsztatach, szkoleniach i w spotkaniach z artystami-fotografikami. Od lat jestem związana z Krakowskim Klubem Fotograficznym, Fabryką Fotografii w Krakowie oraz Regionalnym Ośrodkiem Kultury w Częstochowie.

Moje wybrane wystawy:

- Klub Studencki „Pod Przewiązką”, Malarstwo, Kraków, 1989;
- Dom Kultury w Dworku Białoprądnickim, Fotografia, Kraków, 1992;
- Galeria Prywatnej Szkoły Biznesu, Malarstwo, Kielce, 1996;
- Exhibition in Holland Park, Malarstwo, Londyn, 1998;

- Dom Kultury Uroczysko Kielce, Malarstwo, 1999;
- Exhibition in POSK, Malarstwo, Londyn, 1999;
- Exhibition in Holland Park, Malarstwo, Londyn, 2000;
- Centrum Sztuki Współczesnej SOLVAY, „Proces Twórczy”, Malarstwo, 2005;
- Centrum Sztuki Współczesnej SOLVAY, Malarstwo i fotografia, 2006;
- Wybrzeże Costa Brava – Fotografia, wystawa konkursowa, Blanes, Hiszpania, 2009;
- Mój Świat – wspólna wystawa prac fotograficznych pracowników Katedry Antropologii Społecznej Wydziału Humanistycznego AGH pod patronatem prof. Janusza Muchy 2011, Klub Profesora, AGH
- Moje obrazy i szkice, zostały zaakceptowane i przyjęte na wystawę pracowników AGH pt. „Nie samą pracą żyje człowiek” z okazji 100-lecia AGH w 2019 r. i zostaną wyeksponowane w galerii AGH.

12. Działalność dydaktyczna, administracyjna i organizacyjna

- **2002-2018** - promotor 104 prac licencjackich i 37 magisterskich, Recenzent 157 prac licencjackich (111) i magisterskich (46),
- **2005-2012** - sprawowałam funkcję koordynatora praktyk studenckich w Studium Pedagogicznym AGH,
- **2012** - Zaprojektowanie oraz przeprowadzenie wraz ze studentami AGH w Krakowie projektu badawczego nt.: Wpływ Internetu na psychikę - zjawisko uzależnienia,
- **2011-2018** Opiekun studentów odbywających zagraniczne praktyki zawodowe w ramach programu Erasmus+,
- **2011** - Współudział w opracowaniu *Efektów kształcenia dla kierunku Socjologia na WСУ*,
- **2012** - Opracowanie programu studiów dla Kierunku studiów Edukacja Techniczno-Informatyczna AGH,
- **2012** - Przeprowadzenie warsztatów nt. *radzenia sobie ze stresem* dla pracowników szpitala Rydygiera w Krakowie,
- **2013** - Nagranie audycji dla Radia Kraków na temat: zjawiska stresu u nauczycieli,
- **2014** - Współudział w opracowaniu programu dydaktyczno-wychowawczego dla eksperymentalnej klasy terapeutycznej zorganizowanej i prowadzonej w Gimnazjum nr 37 w Krakowie,
- **2014** - Przeprowadzenie warsztatów nt. radzenia sobie ze stresem dla pracowników Domu Pomocy Społecznej w Krakowie,
- **2015** - Przeprowadzenie warsztatów na temat: *Jak skutecznie radzić sobie ze stresem?* Dla ośrodek opiekuńczo-wychowawczy Fundacji Dzieło Pomocy Dzieciom wychowawców ul. Rajska w Krakowie,
- **2016** - Przeprowadzenie warsztatów pt.: *Jak skutecznie pomagać Innym?* dla gimnazjalistów z Zespołu Szkół w Kielcach,
- **2016** - Prowadziłam warsztaty z zakresu umiejętności managerskich, inteligencji emocjonalnej, przedsiębiorczości i ról w grupie dla pracowników **Biura ds. Osób Niepełnosprawnych** działającym przy AGH,
- **2017** - Przeprowadzenie warsztatów dla wolontariuszy z Fundacji Dzieło Pomocy Dzieciom wychowawców ul. Rajska w Krakowie,
- **2007** - do chwili obecnej prowadzę zajęcia ze studentami zagranicznymi, które są realizowane w programie ERASMUS+,
- **2007** - do chwili obecnej pełnię funkcję Kierownika Kursów Pedagogicznych na Wydziale GiG, AGH w Krakowie.

13. Podsumowanie

Zagadnienia związane z omawianymi obszarami badawczymi zostały zaprezentowane w krajowych i zagranicznych publikacjach naukowych (109 z czego 29 w języku angielskim). Wybrane wyniki badań zostały przedstawione na konferencjach międzynarodowych i krajowych.

14. Liczbowe zestawienie osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych

L.n.	Wyszczególnienie	Liczba
1.	Publikacje naukowe w czasopiśmie znajdującym się w bazie Journal	3
2.	Monografie, publikacje naukowe w czasopiśmie międzynarodowym	
	Monografie naukowe	3
	Wszystkie publikacje	109
	Publikacje w języku polskim	81
	Publikacje w języku angielskim	28
	Współredakcja monografii	4
	Całkowita liczba punktów wg MNiSW (po doktoracie)	429.5
3.	Liczba cytowań publikacji	
	Według bazy Google Scholar	42
	Według Publish or Perish	56
	Według własnych wyliczeń	55
4.	Indeks Hirscha	
	Według bazy Web of Science (WoS)	1
	Według Google Scholar (Publish or Perish)	2
5.	Kierowanie lub udział w międzynarodowych lub krajowych projektach	
	Udział w krajowych projektach badawczych, w tym w ramach badań statutowych	7
	Udział w międzynarodowych projektach badawczych i wdrożeniowych	4
6.	Krajowe nagrody za działalność naukową i dydaktyczną	2
7.	Wywołanie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach	
	Wywołanie referatów na konferencjach zagranicznych	6
	Wywołanie referatów na konferencjach krajowych tematycznych i naukowych	40
8.	Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych	
	Konferencje międzynarodowe	22
	Konferencje krajowe	24
9.	Otrzymane nagrody i wyróżnienia	
	Nagrody	3
	Listy gratulacyjne	2
10.	Udział w konsorciach i sieciach badawczych	-
11.	Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopiśmie	1
12.	Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach	
	Międzynarodowe	-
	Krajowe	2
13.	Współpraca międzynarodowa i krajowa	
	Współpraca międzynarodowa	6
	Współpraca krajowa	15
14.	Osiągnięcia dydaktyczne	
	Udział w programie Erasmus+	7
	Współudział w opracowaniu <i>Efektów kształcenia dla kierunku Edukacja Tech-Inf</i>	1
	Współudział w opracowaniu programu Studiów w Studium Pedagogicznym	1
	Opiekun roku studentckiego	2
	Koordynator praktyk studentckich	3
	Opiekun zagranicznych praktyk studentckich w ramach programu Erasmus+	7

	Opiekun studentów w ramach programu Erasmus+	18
	Współpraca z zagranicznymi instytucjami i organizacjami	12
	Współpraca z regionalnymi instytucjami i organizacjami	15
15.	Opieka naukowa nad studentami	
	Opiekun koła naukowego	1
	Promotor prac magisterskich	37
	Promotor prac licencyjnych	104
	Recenzent prac licencyjnych i magisterskich	157
16.	Opieka naukowa nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub	-
17.	Staż zagraniczne lub krajowe	2
18.	Udział w zespołach eksperckich i konkursowych	7
19.	Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych	2
20.	Recenzowanie publikacji w czasopiśmie międzynarodowym i krajowym	1
	Recenzje monografii krajowych	1
	Recenzje artykułów do czasopiśmie krajowych	1
21.	Działalność popularyzująca naukę i społeczna	7
22.	Funkcje i działania organizacyjne na rzecz uczelni	5

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując:

Mój dorobek naukowo-badawczy po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych obejmuje 3 monografie:

1. **Stres w zawodzie nauczyciela: specyfika, uwarunkowania i następstwa** [*Stress in the teaching profession: specificity, conditioning and effects*], monografia nawiązująca do pracy doktorskiej, (2006), Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2006, ss. 195; (ISBN: 978-83-233-2006-7) MNiSW = 12 pkt,
2. **Psychospołeczne podłoże stresu w zawodzie nauczyciela. Podstawy diagnozy z wykorzystaniem modelu interakcyjno-transakcyjnego** [*Psychosocial determinants of stress in the teaching profession. Bases of diagnosis employing the interactive and transactional model*], monografia wieńcząca moje badania nad adaptacją kulturową narzędzi badawczych (2019), Wydawnictwo AGH, Kraków, 2019, ss. 118; ((ISBN: 978-83-7464-916-2) MNiSW = 100 pkt,
3. **Uwarunkowania poczucia zdrowia, stresu i wypalenia zawodowego nauczycieli a praktyczne wykorzystywanie teorii zachowania zasobów autorstwa S. E. Hobfolla**, [*Determinants of the sense of well-being, stress and professional burnout in teachers and practical use of S.E. Hobfoll's theory of conservation of resources*], monografia wskazana jako główne osiągnięcie naukowe. Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 2019, ss. 410. (ISBN: 978-83-8095-663-6) MNiSW = 100 pkt.

Ponadto współredagowałam cztery monografie, w których opublikowałam wprowadzenia i rozdziały autorskie.

Zgodnie z kryteriami zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 lipca 2012 roku w sprawie kryteriów i trybu przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym sumaryczny wskaźnik mojej aktywności publikacyjnej, czyli łączna wartość punktów MNiSW przyznanych moim publikacjom po uzyskaniu stopnia doktora nauk humanistycznych wynosi **429,5** punktów.

Przedstawiona przeze mnie punktacja nie uwzględnia sześciu artykułów - za okres 2002-2007 - zamieszczonych w czasopiśmie naukowych, które nie podlegały parametryzacji (dotyczy to takich czasopiśmie, jak np.: „Hejnał Oświatowy” czy „Kwartalnik Pedagogiczny”, „Pedagogika Społeczna”), oraz 4 publikacji w

języku polskim i angielskim, które są oddane do druku:

1. *Czy nauczyciel ma prawo do stresu? Rzeczywistość a kulturowe wyobrażenia o zawodzie. (Does the Teacher Have a Right to Stress? Reality and the Cultural Idea of the Profession)*, w: *Obraz choroby w dyskursie kulturowym*, red Anna Małecka, Jacek Dębicki Wyd. AGH, Kraków
2. *Burnout Syndrome as a Disease in the Context of Civilisational and Cultural Changes of the 21st Century. (Wypalenie zawodowe jako choroba, w kontekście zmian cywilizacyjnych i kulturowych XXI wieku)*, *Studia Humanistyczne*, AGH
3. *Stress as a significant health determinant among teachers over the age of 50. (Stres jako istotny czynnik warunkujący zdrowie wśród nauczycieli po 50. roku życia)*. *Horyzonty Wychowania*, Kraków
4. *Psychologia środowiskowa i ekologiczna a stres u nauczycieli, (Environmental and Ecological Psychology and Stress in Teachers)*, w: *Oblicze świata w dyskursach kultury*, red Anna Małecka, Jacek Dębicki Wyd. AGH, Kraków

Mój dorobek naukowy po doktoracie łączy się także z aktywnym udziałem w konferencjach naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Wystąpiłam z referatem na **46** konferencjach naukowych: **24** ogólnopolskich i **22** międzynarodowych (trzy z nich odbyły się w Polsce, jedna w Republice Czeskiej, na Wydziale Edukacyjnym Uniwersytetu Karola w Pradze, jedna w Tel Awiwie, Izrael, cztery na Ukrainie). Na krajowych i międzynarodowych konferencjach przewodniczyłam w sekcjach tematycznych i byłam członkiem Komitetów Naukowych.

Wskaźnik Hirscha według bazy Harzing's Publish or Perish - **2**

Liczba cytowań według bazy Harzing's Publish or Perish – **56**.

Zdecydowana większość publikacji jest wyłącznie mojego autorstwa.

Przeprowadziłam adaptację kulturową narzędzi do badania stresu w zawodzie nauczyciela, co było procesem niezwykle trudnym i złożonym, opartym na wieloletnich badaniach. Jednak warto było podjąć się tego zadania, ponieważ duża rzetelność narzędzi miała wpływ na wartość badawczą otrzymanych danych.

Starłam się aby przygotowane przeze mnie publikacje były wartościowe i zapełniły faktycznie niewątpliwą lukę związaną z badaniami nad stresem w środowisku nauczycieli. Jak pisałam powyżej, podejmowanie tematyki dotyczącej badań nad stresem w środowisku nauczycieli (w organizacji jaką jest szkoła) nie jest częste w warunkach polskich. Dodatkowo prowadzenie badań nad zasobami wg Hobfolla w grupie nauczycieli jest podejściem nowatorskim.

Jednocześnie wnioski uzyskane w trakcie prowadzonych analiz teoretycznych i empirycznych wyznaczają dalsze plany naukowe. Zamierzam bowiem w prowadzonych pracach badawczych zająć się przede wszystkim analizą sposobów radzenia sobie ze stresem oraz na podstawie wyników aktualizować program interwencyjno-prewencyjny dotyczący zjawiska stresu w zawodzie nauczyciela. Brak jest bowiem dokładnych analiz badawczych dotyczących zawodu nauczyciela w tym zakresie. W związku z tym, w maju 2019 r. zamierzam złożyć do Narodowego Centrum Badań i Rozwoju projekt badawczy „Uwarunkowania i możliwości wspierania stanu psychofizycznego pedagogów”, a także dokończyć monografię „Twórcze aspekty radzenia sobie ze stresem w zawodzie nauczyciela w kontekście filozoficzno-pedeutologicznym”.

Pragnąc kontynuować swoją dalszą karierę naukową zdecydowałam się poddać swój dotychczasowy dorobek naukowy ocenie środowiska akademickiego, występując z niniejszym wnioskiem o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

M. Groganowska